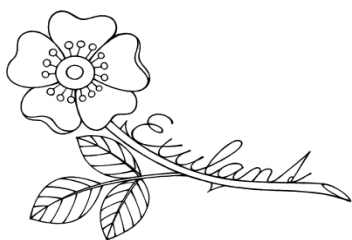

INFORMAČNÍ VĚSTNÍK č. 36 (2/2013)

občanského sdružení

EXULANT

Milí čtenáři,

na 8. června 2013 jsme si naplánovali sjezd Exulanta po dvaceti letech. Počasí nás v pravém slova smyslu „vyšplouchlo“. Věřím, že ti, kdo se nedali odradit a zúčastnili se, nebyli zklamáni. To, co zaznělo v dopoledních přednáškách dr. Edity Štěřikové, prof. Petra Pokorného a dr. Ondřeje Macka určitě nepatří k informacím, s nimiž se běžně setkáváme. Rád bych i tímto způsobem přednášejícím velice poděkoval. A nejen jim, ale i všem, kdo nás pozdravili odpoledne v Betlémské kapli, hudebníkům a všem, kteří se na přípravě a organizaci podíleli. Zvláštní dík patří manželům Štěřikovým za výstavní panely o exilu do Pruského Slezska, které Exulantovi věnovali.

Průběh sjezdu bude zdokumentován ve sborníku, který vydáme tak, aby byl k dispozici již na naší konferenci ve Vikýřovicích. Pokud máte o sborník zájem a nepřihlásili jste se na sjezdu, je možno ho objednat na adrese pavel.cap@email.cz nebo na adrese našeho občanského sdružení, cena sborníku bude 100,- Kč + poštovné. Tamtéž je možno objednat i CD s fotografiemi.

Letošní zájezd směřoval na Volyň, na místa kde před 2. světovou válkou žili předkové mnohých z nás. Organizátorům také děkuji. Plný autobus nás potěšil.

V říjnu se bude konat pravidelná valná hromada a konference sdružení ve Vikýřovicích. Valná hromada musí projednat záležitosti, které jí ukládá zákon a stanovy, při konferenci si ještě jednou připomeneme

výročí posledního kralického vydání Bible. Program je na poslední straně věstníku. Srdečně Vás všechny zveme do Vikýřovic.

Příští číslo našeho věstníku dostanete až na jaře 2014, takže Vás tímto zvu i na další ročník Memoriálu Jana Amose Komenského v Žacléři, který se bude konat v sobotu 3. února 2014. Sraz účastníků je jako vždy v 11:00 hod. u železniční zastávky. Vzpomínkové setkání bude u památníku Jana Amose Komenského na Růžovém paloučku.

Jan Bistranin

PŘIŠED PAK SÁM K SOBĚ, ŘEKL ...

Text Přísloví 5, 12-14: ***Řekneš: „Jak jsem mohl nenávidět napominání? Jak mohlo mé srdce znevažovat domlouvání? Svoje vychovatele jsem neposlouchal, nenaslouchal jsem svým učitelům. Málem bych byl propadl nejhoršímu uprostřed shromáždění a pospolitosti.“***

V knize Přísloví máme zaznamenány řeči otce/matky ke svým dětem. Jsou v nich pokyny o tom, jak se mají chovat a jak mají žít a jaké hodnoty mají v životě mít. V jedné z těchto řečí cituje otec překvapivě slova svého syna o tom, jak si uvědomil, že to všechno pokazil: Př 5, 11-14. Ve stejném smyslu o sobě mluví marnotratný syn po svém prozření (L 15, 18-19.21). Jeho slova inspiraci řeči syna v knize Přísloví nezaprou. Syn zde připomíná své životní postoje (program)

a provádí sebezpyt. Neuvede však, proč tak činí (v jakém stavu se syn právě nachází). Nevíme tedy, zda slova syn již pronesl a nebo teprve pronese, neboli zda syn mluví o své (minulé?) zatvzelenosti (umanutosti), nebo o budoucím prozření (přerodu).

Nevíme ani, zda otec, který synovu řeč cituje, chce povzbudit syna, u nějž probíhá jeho obroda (a jeho řeč je výrazem jeho prozření, procitnutí a osvícení), či chce tuto obrodu svými slovy teprve nastartovat.

Obsah synovy řeči tvoří **pět vět**, jimiž je naznačeno, co ze syna musí ven, jak má o sobě mluvit. Každá následující věta je vždy razantnější než předchozí: syn svou výpověď o sobě stupňuje (je sám k sobě nemilosrdný). Syn mluví velmi osobně o dvou skutečnostech: čím je a jak působí.

První věta (5, 12b) je otázka a zní: „*jak to, že nenávidím kázeň?*“. Vyjadřuje:

a) překvapení. Údiv a rozčarování ze sebe samého. Syn dosud sám sebe takto neviděl, to o sobě nevěděl – jednal nevědomky;

b) zpověď. Velmi otevřeně na sebe ve své řeči řekne (naplno vyvrhne ze sebe) skutečnosti, které jsou mu bezpochyby nepřijemné. Svým vyznáním (a to platí pro vše, co syn říká) se syn odhaluje a hodnotí (negativně);

c) prozření. Nahlédl na sebe. Přišel sám k sobě. Uvědomuje si, co dělá (dělal) a zdá se, že mu to vadí;

d) lítost. Výčitky svědomí. Jakoby synovi otec říkal: budeš litovat. Fakt, že synovi něco došlo (dojde), znamená (je dokladem toho), že se otcí povedlo jeho sebereflexi (zpětnou vazbu) nastartovat. Syn, který toto o sobě říká, je již někde jinde, již se někam posunul. Vidí a vnímá se jinak, než se doposud vnímal.

Obsahem první synovy věty je vyznání „*nenávidím napomínání*“. Syn o sobě pochopil, že nenávidí disciplínu a přiznal si to. Kdo mu toto napomínání poskytoval? Samozřejmě otec/matka. To pak vyjadřuje, jak málo byla předchozí výchova syna efektivní. Ale v 3, 11-12 jsou slova „*napomínání*

a domlouvání“ spojena s působením Hospodinovým. Syn by pak vypovídal o svém vztahu k aktivitě Hospodinově. Prozrazuje na sebe a vyznává, že jeho duchovní život není v pořádku, že jeho vztah k Bohu a k otcí je rozvrácen (poškozen), že svůj vztah k Bohu i k otcí narušil. Vyznává to o sobě stejně jako syn v Ježíšově podobenství (L 5, 18).

Druhá věta (Př 5, 12c) je paralelní k větě první, ale mnohem nemilosrdnější. Syn pochopil víc. Nahlédl dokonce, co má v srdci a nijak to neskrývá. Odhaluje svou třináctou komnatu, když říká, že „*svým srdcem znevažuje*“. Má v sobě znevažování, je to v něm. Synova řeč znovu (podruhé) rozkrývá jeho duchovní porušenost (pokřivenost jeho vztahu k Hospodinu), tedy jeho duchovní ubohost a nepoužitelnost.

Proces prozření, jak jej formuluje otec, popisuje v Novém zákoně i Ježíš v podobenství o marnotratném synovi (L 15, 17-19). Zde je také citována synova řeč po jeho prozření a také vypovídá o synově schopnosti nahlédnout sebe sama zvenku, z odstupu. Řeč marnotratného syna je (podobně jako řeč syna v Př 5, 12-14) svědectvím o změně jeho identity a současně nelichotivou zpovědí o sobě samém: nahlédl dvě skutečnosti:

a) že narušil vztah k Bohu i k otcí (L 15, 18; srov. Př 5, 12);

b) kým vlastně je (hříšník, nádeník, není syn – L 15, 19; srov. Př 5, 13-14). Svou strukturou (konceptí, záměrem) jsou zpovědi obou synů souhledné (syn podle Př 5, 12-14 nahlédl v podstatě totéž). Ježíšovo podobenství je tedy s otcovou citací synovy řeči v souladu jako jeho variace, či interpretace (rozvedení) synovy řeči z Př 5, 12-14.

Třetí a čtvrtá věta (5, 13). Syn zde reflektuje své postavení před svými učiteli (těmi jsou otec / matka i Hospodin). Činí tak dvěma slovesy (synonymy): „*nenaslouchám ... nenatahuji ucho své*“. Syn na sebe znovu (opakovaně) prozrazuje (prozradí), že je v nepořádku. Konkrétně: dvakrát o sobě sdělí, že mu nefunguje sluch, že je netečný,

že nevnímá, že do něj nic neproniklo. Je neformovatelný (a tím nepoužitelný). Komunikace s učiteli není účinná. Výchova nemá žádný efekt, nic nezabralo. Působení učitelů vyznělo naprázdno. Pokud si to nyní syn již uvědomuje, pak v jeho životě nastal přelom. Nastartoval se proces jeho duchovního uzdravení.

Pátou větou (5, 14) synova zpověď kulminuje, vrcholí. Všechnu svou dosavadní výpověď syn nyní shrnul a ještě vyostřil, ba vyhrotil. Prozrazuje na sebe skutečnost ze všech předchozích nejhorší, když sám sebe charakterizuje slovy: „*jakoby trochu jsem ve všem zlém (v celém zlu) ve středu shromáždění a pospolitosti*“. Přiznat si toto o sobě a říci to na sebe (vyslovit takový soud o sobě samém), vyžaduje velkou odvahu (předpokládá velkou vnitřní sílu) a je výrazem určité duchovní zralosti. A i zde, stejně jako ve dvou předchozích větách (5, 13) syn nejen diagnostikuje svůj stav, ale současně nemilosrdně hodnotí svou společenskou roli, svůj vliv na okolí. Podle předchozích dvou vět si uvědomil, že znehodnotil práci svých učitelů (5, 13). Nyní (5, 14) nahlédl, jak působí v komunitě, jaký vliv na komunitu má: je zdroj náказы, je vřed. Představuje nebezpečí pro ostatní.

Tři skutečnosti tedy syn v pěti větách na sebe prozrazuje: a) rozložený vztah k Bohu a k otci; b) vysoký stupeň natvrdlosti a ignorace, který znamená znehodnocení práce jeho učitelů; c) negativní vliv na své společenství. Mluví o sobě velmi otevřeně. Nic neretušuje, nic nezamlčuje (nezastírá). Nedělá se lepším. Nehraje to na ostatní. Jeho sebeodhalení je dokladem o tom, že se s ním něco stalo, že se s ním něco závažného děje (a možná také o tom, že se s ním něco ještě bude dít), tedy svědectvím o jeho aktuální duchovní proměně.

Jaký smysl synova řeč má dnes pro nás? Pokud otec cituje řeč, kterou syn pronesl v minulosti, pak řeč přináší závažné duchovní ponaučení: když jsi říkal, co sis uvědomil, tak „*pij vodu z vlastní nádrže*“ (5, 15), neboli

vyvod' z toho důsledky. Až svým vnitřním vývojem budeš připraven, teprve pak můžeš ze svého vnitřního bohatství čerpat.

Pokud otec cituje řeč, kterou syn teprve pronese v budoucnosti, pak obsahuje silné varování. V souvislosti s předchozími výstrahami před cizí ženou otec synovi totiž říká, jak to musí dopadnout, když si syn něco s takovou ženou začne. Syn bude skučet (5, 11), ale to mu zřejmě pomůže procitnout, změnit se a pronést generální zpověď. Ostatně i marnotratný syn v Ježíšově podobenství učinil svou zpověď poté, co „*s děvčkami prohýřil své jmění*“, jak jej charakterizuje jeho bratr (L 15, 30). To je optimistická a pozitivní perspektiva: zkomplikuješ si život, ale dobře to dopadne. V tomto smyslu otec svého syna učí dvě věci: a) napovídá mu, jaká slova je třeba později o sobě samém pronést; b) že je třeba nemilosrdně popsat svůj stav, přiznat si svá selhání a vyznat to na sebe, vyvrhnout to ze sebe ven. Tímto způsobem synova řeč nejen probouzí vůli činit pokání, ale také čtenáře (nás) oprošťuje od pokušení něco si o sobě myslet (žít v iluzi). Budeme-li i my mít odvahu vyznat na sebe tyto skutečnosti, pronést taková slova a připustit si, že vyjadřují i mé postoje, pak to může i v našem životě být základem našeho uzdravení a očištění.

Ale ještě něčemu nás tento text učí: napovídá nám, jak pečovat o duchovní život svých dětí. To znamená: uvádět je do poznání sebe samých a připravovat je na to, že se jejich sebepojetí bude měnit, že si o sobě něco uvědomí, prostě že přijde doba, kdy budou litovat a budou se svými postoji nespokojeni, kdy ztratí svoje sebevědomí. Připravovat je tedy na prozření – na to, aby sami sebe nyní ani později nebrali příliš vážně. Aby počítali se svými chybami, aby se naučili zvládat svou nedostatečnost a byli připraveni na to, že v budoucnu se všechno bude jevit jinak, než nyní je.

Jiří Beneš

CENA GRATIAS AGIT A MEDAILE VDĚČNOSTI MARIÍ PROVAZNÍKOVÉ

Sedmdesáté narozeniny letos oslavila sestra Marie Provazníková. Daniela Ženáta v Českém bratru o sestře Provazníkové napsala: „Narodila se 9. dubna 1943 českým rodičům ve vesnici Veselynivka na Ukrajině. Doma se mluvilo česky. Rané dětství bylo poznamenané válkou a bídou po ní. Jak ale Marie vzpomíná, přece se měli doma trochu líp než v rodinách, kde byla kupa dětí. Byly se sestrou, o mnoho let mladší, jen dvě. Od čtrnácti let pracovala v kolchozu na poli. V roce 1962 se vdala, měla pět dětí. V éře rozvoje socialismu bylo běžné, že ženy šly brzo po porodu zase pracovat, děti byly v jeslích a maminkám je vozili na kojení na pole. Později pracovala u krav asi třicet let, až do odchodu do důchodu. V roce 1992 Marie ovdověla a zůstala na všechno sama. Starší děti už stály na vlastních nohou, nejmladší dceři bylo čtrnáct. Po dlouhých letech stalinských zákazů, kdy Češi nesměli mít českou školu a nemohli se shromažďovat, nastal po perestrojce a rozpadu Sovětského svazu svobodnější čas. V roce 1995 se začali ve vesnici scházet. Nejdřív u tetičky Sedláčkové, pak u Provazníků v domku ve dvoře. Začala doba častých návštěv sester a bratrů z naší církve, své ovoce nesla práce potulného kazatele Petra Brodského a našich mladých farářů, kteří v Bohemce a pak i Veselynivce působili. O tři roky později, roku 1998 byl registrován na úřadech Nezávislý evangelický bratrský sbor na Ukrajině a v roce 1999 byla jeho presbyterka, mluvčí a neúnavná organizátorka ordinována synodním seniorem Pavlem Smetanou kazatelkou sboru. Mezitím sbor zakoupil budovu bývalého magazínu (obchodu) a postupně se podařilo vybudovat „shromáždění“, útulný kostelík a sborový dům v jednom, s podkrovím k přespání, zvoničkou, menší a větší shromažďovací prostorou. U všeho Marie byla, neúnavně jezdila vyřizovat dokumenty, organizovala, přikládala ruku

k dílu, kde bylo třeba. Ke všem starostem přibýly ještě rodinné, když zemřela Nina, jedna z Mariiných dcer, a zůstaly po ní tři malé děti. Největší díl péče a zodpovědnosti za jejich výchovu vzala na svá bedra babička Marie. Mnoho přijíždějících Čechů zakusilo pohostinství Mariiny domácnosti. Petr Brodský by snad ani jinde než u Provazníků na verandě neusnul. Přijati jsou vždy studenti, kteří o prázdninách jezdí učit místní děti češtinu i početné skupiny přijíždějící při různých příležitostech. Marie má významné slovo nejen jako kazatelka evangelického sboru, ale i jako přirozená autorita ve vesnici.“

V rámci zahajovacích bohoslužeb farářského kurzu 2013 byla Marii Provazníkové předána Medaile vděčnosti Českobratrské církve evangelické. Rozhodnutí synodní rady udělit Medaili vděčnosti za „obětavou kazatelskou a pastýřskou službu a dlouhodobý věrný vztah k ČCE a staré vlasti“ zdůvodnila synodní kurátorka Lia Valková. Ve své řeči připomněla, že sestra Marie je potomkem českých exulantů, kteří odešli v 17. století pro víru z vlasti, od narození žije ve Veselynivce, v 90. letech se ujala úlohy kazatelky. Již přes dvacet let neúnavně vede sbor a má velkou zásluhu na udržování českého jazyka a české kultury v krajaňské vesnici. Medaili vděčnosti pak předal synodní senior Česko-bratrské církve evangelické Joel Ruml.

Marie Provazníková se letos také stala držitelkou ocenění Gratias agit – za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí. Cenu Gratias agit uděluje každoročně Ministerstvo zahraničí ČR. Letos tuto cenu obdrželo čtrnáct laureátů. Ve slavnostním prostředí velkého sálu Černínského paláce, sídla ministerstva zahraničí, přijali laureáti cenu z rukou ministra zahraničí Karla Schwarzenberga.

Cenu Gratias agit zřídilo Ministerstvo zahraničí v roce 1997. Ministr ji každoročně uděluje krajanům a přátelům České republiky, bohemistům, historikům, umělcům, vědcům nebo podnikatelům, kteří vedle své profese a bez nároků na odměnu prohlubují

zájem zahraničí o naši zemi, napomáhají jejímu zviditelňování a vytváření příznivého obrazu ve světě. Je to ocenění adresované jednotlivcům i organizacím, nadacím a občanským sdružením za jejich obětavou dobrovolnou práci ve prospěch České republiky. Cenu tvoří plastika v podobě stylizované křišťálové zeměkoule od akademického malíře Zdeňka Petra, diplom a odznak. Nelze nepřipomenout, že sestra Provazníková je již druhým držitelem Gratias agit z řad lidí spojených s Exulantem. Před několika lety dostal toto ocenění bratr Alexandr Drbal.

Jan Bistranin

EXULANT PO DVACETI LETECH

Před dvaceti lety byly položeny základy občanského sdružení Exulant. K připomenutí této skutečnosti uspořádalo sdružení ve spolupráci s ČCE a BJB dne 8. června letošního roku sjezd k poctě českých a moravských exulantů pro víru a k 400. výročí tisku jednodílnky Bible kralické roku 1613. Hlavním tématem byla „Bible v životě církve“ s mottem „Národ náš nepochybně zanikne, neobráti-li se opět k Hospodinu a jeho Písmu“, jehož autorem je Jan Karafiát. Místem jednání byl evangelický kostel U Salvátora a Aula ČVUT v Praze – Betlémská kaple.

Sjezd zahájil předseda o.s. Jan Bistranin vzpomínkou na osobnosti, co stály u zrodu novodobé organizace sdružující potomky náboženského exilu – Pavel Smetana, Karel Matějka, Vlastimil Pospíšil, Miroslav Veselovský. Připomenul cíle sdružení i přímou zkušenost, mnohých již nežijících, reemigrantů s životem v zahraničí a vyjádřil vděčnost za jejich svědectví víry.

Četba úryvku z XIX. kapitoly Kšaftu umírající matky Jednoty bratrské J. A. Komenského, v přednesu Josefa Čápa, připomenula odkaz Jednoty bratrské českému a moravskému národu: „...odkazují tobě za dědictví

knihu Boží, Bibli svatou.....vzdělávání našeho otcovského jazyka...“ otevřela téma sjezdu.

Kázání úvodní pobožnosti vypracovala Ewa Jelinek a přednesla J. Wiera Jelinek s odkazem na text Žd 13, 14: „Neboť nemáme zde města zůstávajícího, ale onoho budoucího hledáme.“ Kázání emocionální, posílené vlastní mladou zkušeností ztráty a hledání jistoty domova, kde...?

Vědeckou část sjezdu zahájila Dr. Edita Štěříková přednáškou „Exulanti a Bible“. Skvělá přednáška i přednes, citace z dochovaných archivních dokumentů exulantů. Temno jako odraz biblického ... světlo nohám mým..., kterého se nedostává, A. Jirásek původně exulantský výraz umělecky umocnil. Bible jako vskutku to jediné nejcennější co mám v držení. Srovnání s katolickou Bibli v exulantském prostředí.

Prof. Petr Pokorný v excelentní přednášce plně srovnání s velkým uznáním porovnával překlady kralických, jejich možnosti překladů z původních jazyků, obtížnost jejich získání s překladem ekumenickým. Ilustroval vývoj jazyka i odraz vědeckých poznatků v překladatelství. Význam doslovného a větného, významového, překladu. Zdůraznil následnou interpretaci překladu. Dr. Ondřej Macek přednesl řeč „Hledání odkazu českých písmáků“, v níž nás provedl písmáctvím českých tajných evangelíků v době protireformace, exulantů pro víru a pokračoval až po okruh kolem profesora Starého zákona Slavomila Daňka.

Dopolední jednání pozdravil kardinál církve římskokatolické Miloslav Vlk. Reagoval na přednášku své „spolužačky“ z Filozofické fakulty UK Dr. E. Štěříkové, zejména na obraz Bible jako zdroje světla.

Umělecký zážitek posluchačům připravil Salvátorský pěvecký sbor se sbormistryní Marií Žárskou.

Společné písně doprovázel a na varhany improvizoval hudební skladatel Jan Meisl.

Dopoledne moderoval Dobroslav Stehlík.

Odpolední jednání se přestěhovalo do Auly ČVUT Betlémské kaple. Cestou se účastníci nechali zvěčnit na společné fotografii, stejně jako před dvaceti lety, u Šalounova pomníku M. Jana Husa na Staroměstském náměstí. Tentokrát za asistence Městské policie.

Zvonky dobré zprávy, hudební soubor ručních zvonků mladých hudebníků ze sborů v Kateřinici a Ratiboři, nám vyzvonily Dobrou zprávu a zahájily odpolední, společenské pokračování sjezdu. Šéfdirigentka J. Wiera Jelinek každou skladbu znamenitě uvedla. Dále byl v Betlémské kapli přednesen dopis M. Jana Husa „Veškerému národu českému“ z 10. června 1415 z vězení v Kostnici.

Jan Bistranin podal obsáhlou zprávu o košaté činnosti občanského sdružení a vyjádřil naději v další pokračování díla s novými mladými členy. Následovaly pozdravné projevy.

Joel Ruml, synodní senior ČCE a předseda ERC v ČR, Milan Kern, předseda Výkonného výboru BJB, Bronislav Kaleta, senior pražského seniorátu Církve bratrské, Bohumil Kejř, předseda Kostnické jednoty, Bernd Krebs, farář původně exulantského Evangelisch-reformierte Bethlehems-gemeinde Berlin, Jaroslav Kalousek, český reformovaný sbor, Peregu Mare (Rumunsko).

Jakkoli pozdravy měly jedno téma, bylo pozoruhodné, jak odlišně jednotliví řečníci téma uchopili, aby se setkali v závěrečném zdůraznění úlohy Bible v životě exulantů i současníků.

Závěrečnou bohoslužbou posloužil čestný předseda Exulanta emeritní synodní senior ČCE Pavel Smetana, kázání na text: J 8, 31-36, s přímluvnou modlitbou Vlastimila Pospíšila.

Závěr patřil písním v podání pěveckého sboru BJB Liberec a Jablonec nad Nisou s dirigentem Pavlem Pospíšilem.

Společné písně byly s klavírním doprovodem církevního kantora Ladislava Moravetze

a jemu také patřil závěrečný potlesk za klavírní a pěvecký minikoncert.

Josef Čáp

400 LET OD POSLEDNÍHO VYDÁNÍ KRALICKÉHO

Letošní rok je rokem jubilejním, ve kterém si připomínáme čtyřsté výročí posledního vydání Bible kralické (1613). V dalších letech, kdy v zemích Koruny české nastaly politicko-náboženské turbulence, už následují pouze přetisky tohoto posledního kralického vydání. Bible kralická přesto zůstala po dalších čtyři sta roků knihou živou, v dobách temna pronásledovanou, a přesto, Čechy hledajícími Boží pravdy, knihou milovanou. My dříve narození, kteří jsme od dětství s touto knihou srostli, jí už, i přes mnohé další dokonalejší a srozumitelnější překlady, zůstaneme věrni až do konce svých dnů. Tato dodnes užívaná Bible, která je přetiskem posledního vydání kralického, uchvacuje čtenáře krásou, čistotou, velebnou vznešeností a duchem uctivosti renesanční češtiny.

K tomuto významnému výročí se rozhodla Česká biblická společnost (ČBS) vydat Bibli kralickou (Šestidílkou). Jedná se o stěžejní projekt ČBS v roce 2013. V tomto připravovaném díle dojde ke kompletnímu vydání všech textů v jednom svazku. Použit je původní text z roku 1593, jen se základní úpravou pravopisu (nezohledňuje tedy pozdější úpravy pro jednosvazková vydání bratří z roku 1613 a úpravy pozdějších redaktorů). Předpokládaný rozsah čítá asi 2400 stran. Příprava probíhá ve spolupráci s Centrem biblických studií, Ústavem pro jazyk český a dalšími externími odborníky. Sazba je moderní s využitím některých původních grafických prvků. Bible by měla vyjít letos na podzim. Předpokládaný prozatímní náklad je 4000 kusů v několika druzích vazeb. Cena by se měla pohybovat mezi 1000,- až 1500,- Kč.

Snad je dobré si připomenout, že vydání této Bible by mohlo být i vhodnou příležitostí k tomu, abychom se my křesťané s její pomocí prezentovali na veřejnosti. Jistě bude možné najít vhodné prostory, jakými jsou veřejné knihovny či regionální muzea, k uspořádání výstav spojených s přednáškou doplněnou o evangelizaci. Právě toto může být příležitostí představit tento náš národní poklad – Bibli kralickou veřejnosti, a to ve spojení s našimi národními dějinami, kdy úcta k Božím slovu a Bibli byla vlastní všem společenským vrstvám. Nebyl to jen prostý poddaný dělný lid, který miloval Boží slovo a Bibli, ale k Bibli se hlásili a vycházeli z ní i vzdělanci, svou víru potvrdila v těžkých dobách i část české aristokracie odchodem ze země, a tato Kniha byla také blízká i některým českým králům a členům panovnických rodin. Ukázat nejen na tuto Knihu knih, ale i na to, jak je svázána s naším národem, který v minulosti nebyl jen národem ateistů, ale i národem Husovým, Komenského, Chelčického a dalších našich duchovních velikánů, národem milujícím Boha a Boží pravdy, by mohla být veřejná prezentace právě této Bible. Může to být vhodná příležitost k tomu, abychom tak přiblížili našim bližním evangelium a osobu Ježíše Krista.

Josef Hudousek

PAMĚTNÍ DESKA BIBLE KRALICKÉ V LEŠNĚ

V letošním roce si připomínáme 400 let od vydání jednodílnky „Bible kralické“ v roce 1613. Ty uvozovky proto, že toto vydání se stalo synonymem pro vrcholné dílo nejenom pro tiskařské mistrovství, ale i pro vysoký standard překladatelské a jazykové vytríbenosti. Bible kralická se tak stala po celé 17. a 18. století vyhledávaným zdrojem náboženského učení, zejména pro evangelíky, ale bez rozdílu vyznání také zdrojem jazykového poučení pro literaturu českých národních buditelů.

Historie vlastní tiskárny je stejně dramatická jako osudy jejich tiskařů i literátů, kteří ji využívali. Je zásluhou badatelů, za všechny vzpomenu dr. Vlastu Fialovou, kteří se zasloužili nejenom o vybudování památníku Bible kralické v Kralicích nad Oslavou, ale i o to, aby jména tiskařů jako byl Zachariáš Solín, byla vždy připomínána v souvislosti s mistrovskou tradicí uměleckého knihtisku. Tiskárna krátce po vyplenění Kralic, ještě v roce 1620, byla převezena do Náměště a přes Přerov v roce 1629 do polského Lešna. Zde byla v plném provozu až do dubna 1656, kdy celé město lehlo popelem a byla zničena nejenom tiskárna, ale i Komenského knihovna. V Lešně bylo vytištěno 115 tisků, z toho 37 prací J. A. Komenského. Posledním tiskařem se stal vzdělaný český bratr, misionář na Islandu, Daniel Vetter.

Péči muzea v Lešně a Státní vyšší školy J. A. Komenského je vydána průvodcovská mapka po bratrské historii města s vyznačením místa, kde stával dům Komenského i se zde provozovanou tiskárnou.

Pro historické souvislosti, ale zejména pro Komenského odkaz, který nám zanechal ve svém „Kšaftu“, kde čteme: „...poněvadž Pán náš Písma svatá zpytovati poručil, odkazují tobě národe český a moravský knihu Boží, Bibli svatou, kterouž synové moji z původních jazyků do češtiny s pilností velikou uvedli...“, navrhuje občanské sdružení Exulant vytvořit a odhalit pamětní desku tvůrcům, tiskařům, kteří se tiskem zasloužili o šíření této ideje a ideálů humanitních platných dodnes. V Lešně proto, že zde představitelé města a Státní vyšší školy s veškerou péčí pěstují a šíří odkaz J. A. Komenského, a také proto, že tiskárna se stala nástrojem šíření a dostupnosti vzdělání.

Zamýšlená pamětní deska bude reprezentativní, skleněná, na budově Státní vyšší odborné školy J.A. Komenského v Lešně, vytvořená mistrem Valérem Kováčem. Patří mezi nejuznávanější skláře světa. Pracuje s vrstveným sklem a tuto techniku povznesl do neobyčejné umělecké formy. Po celém

světě nasbíral mnoho významných ocenění, m.j. Cenu za skleněnou plastiku v Cambridge ve Velké Británii. Zlaté medaile za československé expozice kupříkladu v Alžírsku, Bagdádu či Brazílii.

Bude to historicky první památník v Lešně, iniciovaný českým spolkem.

Text:

V tiskárně Českých bratří, převezené do Lešna z Kralic na Moravě

vydával své spisy v letech 1631 – 1656

Jan Amos Komenský.

400. výročí Bible kralické

1613 – 2013

400. rocznica Biblii kralickiej

W latach 1631 – 1656 Jan Amos Komeński wydawał swoje dzieła

w przewiezionej do Leszna z Kralic na Morawie, drukarni Braci czeskich.

Josef Čáp

SLAVNOST K VÝROČÍ PŘÍCHODU KONSTANTINA A METODĚJE NA BRANČI A V BREZOVÉ POD BRADLOM 5.7. 2013

Náš autobus ze Zlína nás dopravil na rozlehlé travnaté parkoviště nad obcí Podbranč, kam přijížděly další autobusy a mnoho aut. Nad námi se rozkládala ve výšce 480 metrů nad mořem zřícenina hradu Branč. Leží v Myjavské pahorkatině, která je součástí Bílých Karpat na pomezí České a Slovenské republiky. Začátky hradu jsou ve 13. století a sloužil jako pevnost pro ochranu cest z Moravy do Uher, jako útočiště obyvatel v době tureckých nájezdů, ale také jako věznice protestantských kněží, kteří zde mají památník.

Stoupali jsme do kopce spolu s mnoha lidmi, kteří se sjeli ze všech stran, a nakonec jich podle odhadu bylo snad na tři tisíce.

Z naší evangelické církve nás bylo prý něco přes stovku. Bylo podmanivé vidět také lidi o holích a berlich, jak stoupají do vrchu, protože chtěli být při tom. Usazovali jsme se pod hradbami, zdmi a troskami hradu na travnatém svahu před podiem, kde po hudbě Třanovického dechového orchestru zasedli v 10 hodin představitelé církví a hosté. Obrovské shromáždění zpívalo písně, také o předcích, svědcích, věrozvěstech, kteří nás rodnou řečí vyvedli z pohanství do lůna křesťanství. Bylo čtení z Písma, liturgie, básně, Credo, zpěv dětí, vystoupení zpěvokolů, také pěveckého sboru ze Zlína. Kázání měl generální biskup luterské církve na Slovensku Miloš Klátik. Pozdrav pronesl Milan Krivda, biskup Západního dištriktu, Lászlo Fazekaš, biskup reformované církve a Jan Waclawek, biskup Slezské evangelické církve. Bylo to shromáždění slavnostní, důstojné a pokojné.

Po slavnosti nás autobus svezl do Podbranče, kde jsme byli pohoštěni výborným polným gulášem a pak jsme jeli do Brezové pod Bradlom. Ve velkém luterském chrámu probíhal od 15.30 hodin program duchovného slova a hudby s titulem Česko-slovenské slávnosti pri príležitosti 1150. vyročia príchodu Konštantína a Metoda, uvedený veršem „Sviacou mojím nohám je Tvoje slovo“ (Ž 119, 105a). Před chrámem hrál Třanovický dechový orchestr Slezské luterské církve, v chrámu vystoupily spevokoly místního sboru, z Bratislavy-Petržalky, Transcius ze Slezské církve a pěvecký sbor ze Zlína. Promluvil biskup Klátik. Proslov měl prezident Slovenské republiky Ivan Gašparovič. Bylo čtení z Písma, zpívaly se písně. Synodní senior Joel Ruml vyšel z Konstantinova předzpěvu k překladu evangelia do staroslověnštiny a mluvil o vznešenosti a galantnosti následování Krista, o soužití a vzájemnosti mezi našimi dvěma státy, vyzýval k ušlechtilosti proti požívačnosti a náročivosti a pozval k oslavě výročí Bible Kralické. Zazněl Proglas Konstantina filozofa a v písních a básních slova Royové, Michny, Kollára, Kuzmányho, Lešky, Komenského,

Chaloupky a dalších, byly sólové zpěvy, zahrál smyčcový kvartet z konzervatoře v Olomouci, vystoupila i hudební skupina s gospelsy z Orlové, byly vysloveny přímluvné modlitby podle sedmi proseb Otčenáše a Aronovské požehnání.

Obě shromáždění důstojně připomínala dávné svědectví obou věrozvěstů i jejich odkaz k evangeliu, které také my dlužíme dnešnímu člověku.

Jan Čapek

ČEŠTÍ EXULANTI V ŽITAVĚ V BÁDÁNÍ SVÝCH POTOMKŮ – KNĚŽÍ A HISTORIKŮ

Ve vlastivědném oddělení městské žitavské knihovny (Christian-Weise-Bibliothek Zittau) je uchováno ve více výtiscích tištěné kázání Jana Borotta, duchovního české evangelické obce v Žitavě. Promluva z roku 1793 tehdy nového kazatele českého sboru mimo jiné ukazuje, jak mohli potomci českých exulantů vnímat svou (staro)novou vlast, domov, do něhož se narodili. Na rozdíl od svých předků už neměli zkušenost z Českého království. Ani Slovák Ján Borott nebyl českým exulantem. S těmi žitavskými ho pojilo vyznání a způsob, jímž se snažil vykládat a upevňovat historickou legitimitu odchodu nekatolických obyvatel Království českého z jejich původní vlasti. Odkazoval se na historii, protože ta znamenala sdílenou paměť a především společnou představu o jednotlivé i společné minulosti exulantských potomků. Jak argumentoval Borott ve prospěch pocitu oprávněnosti přebývání v novém (či staronovém) domově u generací, které Čechy coby domov nepoznaly? Jak reagovali v historickém myšlení na události 17. století další významní potomci žitavských exulantů, kteří znali češtinu ještě v 19. století? Jde totiž nejen o Borottovy texty, ale také o spisy žitavských vlastivědných badatelů Christiana Adolpha Peschecka a Karla Gottloba Morávka. Tito muži měli rozdílné vzdělání,

pracovali v českém evangelickém sboru a více či méně se zabývali také exulantskou historií včetně své osobní, rodinné. Patřili mezi tvůrce prvních moderních spisů o žitavských dějinách. Zvláště Pescheck a Morávek svým dílem vytvořili myšlenková východiska, jež přejímaly další generace badatelů ještě ve 20. století. Podívejme se na tyto muže blíže.

Jan Baptista Borott (1757–1832), rodák z uherského (nyní slovenského) Pezinku, studoval v Evropě, mj. v Modeně, Bratislavě, Halle a Lipsku. Byl farářem v německém sboru u Úštěku v Čechách, pak českým kazatelem v Kovánci u Mladé Boleslavi. Roku 1789 se oženil s dcerou pastora Löweho ze saského Hinterhermsdorfu. Od června 1793 působil v Žitavě. Zde se uvedl kázáními v červnu a červenci 1793. Byl posledním farářem exulantského sboru v Žitavě nebo přesněji, jak se sám označil: „*správce církvi evangelické ostatku českých exulantů*“. Byl vnímán jako pracovitý člověk, ve své domovině oblíbený. Tento badatel se stal mj. členem Hornolužické společnosti věd ve Zhořelci. Podle sdělení historika Morávka bohužel Borott neměl „*mnoho pochopení pro hájení trvalé samostatnosti českého sboru a české mateřtiny*.“ Prý stačí vyčkat, až vymřou nejstarší členové českého sboru a pak už jeho zbytek bude snadné připojit k německému. Údajně takto situaci představil žitavské městské radě, která hodlala šetřit penězi, o něž žádali členové tamní české církve. Borott pro ně v Žitavě zavedl novinku: německá kázání. Ke svým svěřencům však promlouval i česky. Zmenšujícímu se českému sboru hrozilo, že svého duchovního neuživí. Městská rada v Žitavě odmítla připlácet českému kazateli. Předpokládala snad, že to povede k rozpuštění českého církevního společenství. Borott sice pohrozil, že se vrátí do Uher, ale nakonec v Žitavě setrval další čtyři desetiletí až do své smrti v březnu 1832, ačkoli hmotně strádal. Tehdy exulantský sbor čítal 88 osob včetně dětí. Nový kazatel už nebyl dosazen kvůli nedostatku financí. Městská rada si jistě oddechla – konečně měla

možnost včlenit českou náboženskou obec do německé.

Christian Adolf Pescheck (1787–1859), rodák ze saského Johnsdorfu, absolvoval gymnázium v Žitavě a univerzity ve Wittenbergu (stal se doktorem filozofie) a v Drážďanech (doktorem teologie). Od 1827 byl kazatelem v Žitavě, rovněž aktivním členem Hornolužické společnosti věd i dalších učených organizací. Zakládal žitavské muzeum. Stvořil asi pět set literárních děl. Sepsal rovněž historická pojednání o dějinách Horní Lužice. Stejně jako jeho současníci a potomci českých exulantských rodin psal německy, avšak hlásil se ke svým českým předkům. Pescheckova kniha o českých exulantech v Sasku z roku 1857 byla po 144 letech přeložena do češtiny. Vedle Borotta a Moráwka patřil Pescheck k nejpilnějším. Zůstalo po něm přes jedno sto pojednání, vesměs o minulosti regionu.

Karl Gottlieb Moráwek (1816–1896), rodilý Žitavan, se sám podepisoval jako „*potomek českých vyhnanců*“. Neměl rozsáhlé vzdělání – absolvoval pouze sedm let městské školy. Pracoval jako zahradník. Stal se nadšeným a plodným vlastivědným badatelem. Svými spisy proslul také v Čechách; snad proto ho v Žitavě navštívila i spisovatelka Božena Němcová. Moráwek se i jako samovzdělanec zajímal o vlastní rodinnou exulantskou tradici. Využil písemné pozůstalosti chované v otcovském domě. Stal se však i svědkem zániku českého evangelického sboru v Žitavě.

V časové souslednosti těchto představitelů tří generací, narozených v rozpětí 60 let (1757, 1787 a 1816), se nejprve zmiňme o Borottově pojetí exulantů a jejich vztahů k Žitavě jako „vlasti“. V jednom ze zmíněných prvních kázání (1793) v novém působišti se slovenský duchovní uvedl jako ten, kdo je pečlivě obeznámen s historií města, které se právě stalo jeho bydlištěm. Snad i tím je ovlivněn jeho výklad a najdeme tu i snahu trochu zalichotit české církevní obci. Podle Borotta založili Žitavu Čechové. Když ještě

patřila Horní Lužice k Českému království, projevovali Němci Čechům sympatie mj. tím, že posílali své děti do jazykově českého prostředí, aby ovládly cizí řeč. Víme však, že není nutné tento jev vztahovat pouze na region Frýdlantska/Liberecka a Žitavska. Máme i jiná svědectví z 18. století, že německé děti ze severu Českého království byly posílány do českých rodin „uvnitř“ země, do jazykově českého teritoria. A dělo se to také opačně. Každá příští generace měla ovládnout oba zemské jazyky, což prý prospívalo zvláště obchodu. Platí však zřejmě obecný poznatek, že jazykově odlišné kultury na hranici se znají vzájemně v každodenním životě lépe než jazykově odlišné kultury v centru země (státu). Viděno s Borottem, žitavští Češi měli vlastně historicky navrch, a proto je správné, že žijí jako potomci českých exulantů ve městě, které jejich dávní předkové založili. Proto se tu mohou svým způsobem cítit historicky doma, ačkoli je to již jazykově a zemsky německé město.

Cílem Borottových kázání byla samozřejmě přednostně snaha ukázat nutnost historické i dědičné vděčnosti luteránů vůči německým panovníkům, např. římskoněmeckému císaři Karlovi V. Habsburskému. Ten povolil roku 1530 jednání o evangelické konfesi, a proto si prý zaslouží světlou památku. Borott také apeloval na křesťanskou snášlivost mezi vyznáními. Současně však kromě věcí obecně křesťanských – pokory, vděčnosti a vůle k přátelskému soužití – zdůrazňuje potřebu loajality poddaných vůči panovníkovi, resp. státu. Tento motiv se v budoucích letech objevuje stále častěji. Borottova kázání a další texty k žitavské historii znali také Moráwek a Pescheck.

Z díla Christiana Adolfa Peschecka pohledme do jeho již zmíněné knihy „*Die böhmischen Exulanten in Sachsen*“. Práce informačně bohatá, ačkoli s ohledem na exulanty spíše obhajitelská, obsahuje mnoho jmen urozených mužů a žen, ale i měšťanů, duchovních, a „*sedláků*“-vesničanů. Zastavme se u kapitoly hodnotící obecně vklad

českých exulantů pro saskou „*duchovní kulturu*“. Tu představují viditelné, hmotné památky jako svědectví bohaté exulantské minulosti. Patří sem rodinné kroniky, památníky, Bible, zpěvníky, modlitební knihy a veškerá písemná (také soukromá) tvorba. Stopy po exulantech po jejich smrti uchovaly náhrobky, zvláště u šlechtických rodů. Pescheck zdůrazňuje, že po roce 1620 musely z Čech odejít „*chytré hlavy*“, vypuzené jezuity. Autor jejich rekatolizační činnost nijak nedémonizuje, ale Tovaryšstvo Ježíšovo stojí na prvním místě mezi duchovními nepřáteli. Jestliže ony „*chytré hlavy*“ byly přinuceny ke změně svého bydliště a působiště, je jasné, že se staly přínosem ve své nové domovinně. Pescheck zdůrazňuje, že mezi exulanty bylo „*mnoho vzdělaných teologů*“. To prý lze dokázat už pouhým výčtem jmen a s nimi spojených církevních funkcí. Podle autora uměli čeští exulanti, vlastně sedláci, zacházet s „*perem obratněji než saští sedláci kolem roku 1800*“. Pescheck připomíná také ženy-exulantky. Opakuje staré klišé o tom, že Bibli důvěrně znaly i prosté české ženy, což tvrdil už v České kronice Eneáš Silvius Piccolomini v 15. století. Obhajoba exulantské vzdělanosti vrcholí zdůrazněním významu pečlivě písemně uchovávané rodinné paměti, předávané po generace prostřednictvím soukromých kronik. Posilování vědomí vlastní historické výlučnosti tak staví otázku: Jestliže byli čeští exulanti pevnými protestanty, statečnými a charakterními lidmi, jací jsou jejich potomci?

Pescheck s uspokojením sděluje, že vynikli také synové exulantů, stali se „*dokonce těmi nejlepšími a nejplodnějšími spisovateli v oblasti, kam se většina exulantů uchýlila*“. Zmiňovaní muži byli „*schopní a ušlechtilí*“ jako vzdělanci, „*nejznamenitější a nejlaskavější, velmi aktivní a oblíbení*“ jako učitelé. Patří také mezi „*dobré řečníky*“. Například farář Christian Knauth, potomek českých exulantů, je představen coby „*kritický historický badatel*“, který „*předešel svou dobu*“. Exulanti tudíž přinesli do německých krajů

nejen vysokou vzdělanost a pokrok, skvělé duchovní podněty a mravy, ale rovněž „*dělali čest svému českému jménu*“. Získali tím respekt cizího prostředí a pro budoucí časy slavnou paměť svých potomků. Vrcholem exulantské kultivovanosti je nezanedbatelný příspěvek k politické a státní stabilitě země. Původní obyvatelé Horní Lužice a Saska (tj. Němci) mohou právě na příkladu exulantů z Čech vidět vděčnost cizinců vůči zemi, jež jim poskytla nový domov, a vděčnost k panovníkovi, jenž je milostivě přijal jako soucitný křesťan a spravedlivý vládce. Domořodci mohou pochopit to, co nezažili: Jaké mají štěstí, že je z jejich země nikdo nevypudil kvůli protestantskému vyznání. Exulanti tak svými životy bezděčně skýtají mravní příklady svým sousedům i potomkům a probouzejí vědomí nutnosti vzdělávat se. Konečně i saské ženy mohou dostat dobré poučení, protože vidí, jak české paní po roce 1620 věrně a trpělivě následovaly své muže do nejistoty exilu. Byly a jsou totiž stejně zbožné jako jejich manželé. Dobré jméno, vděčná vzpomínka na předky i opatrované památky po nich spolu s ustupujícím českým jazykem, uchovávaným avšak stále v literárních památkách, představují pevné pouto s někdejší vlastí.

Podle Peschecka jsou čeští exulanti lidé bohabojní, pokorní a pracovití a současně poskytují nesmírný přínos zemi, do níž přišli jejich vyhnání předkové. Vnucuje se představa exulantů jako novodobé, trpělivě kultivované saské elity. Ale skutečně k ní patřili? Nebo šlo jen o dojem účelově vytvářený tamními knězi a regionálními badateli pro tradičně výchovný a současně moralizující záměr, jak jej měla podávat „*historie – učitelka života*“?

Karl Gottlieb Moráwek se z představené trojice mužů jeví jako největší. V jednom z nekrologů jej badatel Alfred Moschkau ocenil takto: „*Moráwkovy historické práce se od počátku vyznačovaly spolehlivostí, přísnou láskou k pravdě a plným porozuměním pro věc. V kruzích přátel historie*

docházely vítaného přijetí a uctivého uznání u badatelů v oblasti historie.“ Nabízí se otázka, kteří lidé a s jakým vzděláním Morávkovy spisy četli, co si o nich mysleli soukromě a co prohlašovali veřejně.

Morávek ve svých dějinách české exulantské obce v Žitavě pro léta 1621 až 1847 představuje slovem i obrazem životy a práci deseti evangelických duchovních. Vzpomínku věnuje také sedmi učitelům „české obce“. V soupisu třinácti jubilejních a děkovných svátků se pak mohou objevit muži působící veřejně v záležitostech žitavských potomků českých exulantů. V úvodu své knihy Morávek sděluje, že vše sepsal tak, jak našel zachyceno v písemných záznamech. Víra v bezelstnou pravdomluvnost starých textů je zjevně autorovým pracovním východiskem; patrně by nebylo přípustné uvědomit si pochybnosti vzcházející ze subjektivity lidského úsudku i vnímání sebe sama. Ostatně v Morávkově době se až na výjimky uvažovalo jinak a nadšenecký badatel měl pramálo důvodů k tomu, aby kriticky rozebíral svůj pracovní materiál. Morávkovi čeští exulanti jsou pokorní hrdinové, kteří – kdysi vyhnáni ze své vlasti – začínají bídně. Ale jsou zbožní a obětaví. Důležité je mít vlastního kněze, který vede církevní sbor a jehož je nutno hmotně zabezpečit. Autor tak od počátku vytváří obraz společenství chudého statky, ale bohatého duchem. Najdeme však i místa, kde zjevně nepřehání. Patří k nim statistiky členstva českého církevního sboru, „komunikantů“. Jestliže v roce 1688 uvádí 2 720 osob, šedesát let nato jich bylo 947, roku 1804 už jen 198 a po dalších 28 letech zbývalo pouze 83 osob. Morávek trpce prožil zánik českého církevního sboru, s nímž se později rozešel i duchovně. Ještě jedno prvenství mu náleží: zevrubně popsal vnitřek prostého, již zaniklého kostela českých evangelíků v Žitavě.

Čeští exulanti v Žitavě v paměti svých potomků – ať kněží, nebo vlastivědných badatelů – jistě zaslouží ještě obsáhlejší pozornost už proto, že nejen výše představení muži našli prostředky pro vytváření historického

(sebe)vědomí jak potomků z českých exulantských rodin, tak i těch, kdo patřili mezi dědice minulosti historicky původních obyvatel Žitavy. Utvrzovali historicky identitu následníků v protestantském vyznání. K tomu třeba dodat, že např. Christian Adolph Pescheck měl četné kontakty s učenici v Čechách. Stal se mj. členem České královské společnosti věd a umění v Praze. Vzdělaní Češi a Moravané jako Jan Bohumír Dlabáč, Josef Dobrovský, Václav Hanka, Aleš Pařízek či František Palacký byli naopak členy již zmiňované Hornolužické vědecké společnosti. Stojí za úvahu, nakolik styky s těmito muži a jejich myšlenkami ovlivnily Pescheckovo vytváření obrazu exulantské minulosti a jeho vztah k českým dějinám. Pro takový výzkum, stejně jako pro pochopení znovuvytváření exulantské identity nejen v Žitavě, lze využít s ohledem na české prostředí materiálově bohaté monografie Edity Štěříkové. Z výsledků moderního německého bádání kromě textů Alexandra Schunky a Wulfa Wántiga stojí za pozornost srovnávací výzkum Franka Metasche se sondou do intelektuálního utváření historické paměti náboženské obce exulantských potomků v Drážďanech ještě v 19. století.

Milan Svoboda

VELKÝ TÁBOR, POLSKO

V historickém evangelicko-reformovaném kostele, který postavili potomci českých exulantů v roce 1885 ve Velkém Táboře ve Slezsku, se dne 16. září 2012 uskutečnilo slavnostní shromáždění. Zúčastnili se místní občané se starostou (wójtem gminy) Bralina Romanem Wojtysiakem, členové evangelicko-reformovaného sboru ze Zelova s kurátorem Karlem Pospíšilem a členové sboru evangelicko-augsburského z Kępna. V kostele, který v současnosti slouží církvi katolické, se spolu modlili, naslouchali Slovu Božímu a společně zazpívali píseň „Być bliżej Ciebie chcę“ (Blíž Tobě Bože můj).

Společné modlitby a čtení Písma svatého vedli farář Roman Lipiński ze sboru evangelicko-reformovaného v Zelově, farář Krzysztof Ciešlar ze sboru evangelicko-augsburského v Kępnie a katolický kněz Ryszard Zieliński z Turkowych.

Jacek Kuropka, člen společnosti „Stowarzyszenie Przejaciół Ziemi Bralińskiej”, měl přednášku o dějinách „Bralínské země”. Setkání obohatily hudbou „Zelovské zvonky“, které řídí a diriguje Anna Kimmr.

Na závěr byla na nově upraveném historickém hřbitově českého reformovaného sboru odhalena informační tabule. Návštěvníci se zde dovědí, že kolonii Velký Tábor založili v roce 1749 náboženští exulanti z Čech – Čeští bratři, nazývaní též Husité; v okolí vznikly další české osady: Malý Tábor (1752) a Čermín (1763); v roce 1945 všichni Češi toto území opustili a usadili se v Čechách nebo v Německu. Od té doby byl historický hřbitov ponechán svému osudu a pustnul. Stowarzyszenie Przejaciół Ziemi Bralińskiej, vědomo si toho, že zde pohřbení lidé spoluvytvářeli historii bralínské země, zahájilo v roce 2011 akci vedoucí k pietní úpravě a označení tohoto místa.

Jaroslav Stejskal

PŘÍNOS REEMIGRANTŮ PRO CÍRKEV A SPOLEČNOST

Pověděno 9. 6. 2013 ve sboru Českobratrské církve evangelické v Zábřeze při vzpomínce na návrat reemigrantů před 90 lety.

Úvodní poznámka

K návratu reemigrantů do vlasti docházelo i v pozdějších dobách a na řadě jiných míst naší země. Mnohem více lidí se vrátilo po roce 1945, z velké části přicházeli do jiných poměrů. Situace těchto nových příchozích byla do značné míry nebo zcela jiná, než jak tomu bylo před devadesáti lety tady. Budu mluvit pouze o tom, jak to bylo v Zábřeze, a to vlastně jen na základě toho, jak jsem to

sám poznával v průběhu svého zdejšího působení v letech 1961-1973.

Historie příjezdu ze Zelova

Před 40 lety (28.1.1973) jsme si zde připomínali, že uplynulo padesát roků od příjezdu potomků českých exulantů ze Zelova do Zábřeha. Tehdy bylo naše vzpomínání zaměřeno hlavně na to, jak se tato velká akce uskutečňovala. Co tomu předcházelo, které instituce a kteří lidé se na tom hlavně podíleli, kolikeré jednání předcházelo, jak byla zajišťována celá věc po finanční stránce. Zaznělo, že přistěhovalce nečekala ani tak otevřená náruč milované vlasti, jako spíše (mírně řečeno) ne vždy přejné pohledy spoluobčanů, a to nejen klerikálních vrstev, ale i těch, kteří se obávali, nebudou-li přistěhovalci městu na obtíž. Repatrianty samé čekala hlavně spousta práce, včetně dlouhodobého splácení dluhů za pozemky, které si tu museli koupit.

Vděčně jsme si připomněli, jak významnou roli hrála Kostnická jednota, která byla státními úřady pověřena organizací přesunu (od výběru rodin, které měly přijet, přes vyhledávání vhodného místa, kde by se repatrianti mohli usadit a další praktické nezbytnosti, až po organizování sbírek na podporu celé akce). Po složitém vybírání místa nakonec došlo na Zábřeh, na koupi místa od Lichtenštejnů. Před Bílou horou patřilo toto panství Ladislavu Velenovi ze Žerotína. Proto také bylo tzv. velkému dvoru dáno pojmenování Žerotínov.

V tomto historickém přehledu zazněla i konkrétní jména. Z nich teď připomenu aspoň dvě: z Kostnické jednoty farář Bohumil Radechovský, který byl předtím deset let zelovským farářem a na němž spočívalo hlavní břemeno jednání a pan vikář Rudolf Šedý, který už předem i v samotném městě pro reemigranty připravoval půdu a vynaložil velké úsilí, aby zde zelovští bratři a sestry měli aspoň trochu dobré prostředí. Kromě jiného šlo o to, že tito příchozí museli do dvou let získat domovské právo v některé obci (což znamenalo, že tato obec za svého

příslušníka ručí a je připravena se o něj starat). Toto riziko na sebe vzala – jistě nemalým přičiněním pana vikáře Šedého – obec Hrabová.

Tak došlo k tomu, že na Nový rok – 1. ledna 1923 – přijel do Zábřeha zvláštní vlak o 19 vagoních, který vezl jedenáct rodin, repatriovaných ze Zelova a z okolí, s jejich živým i neživým inventářem. O něco později přijely další tři rodiny z Michalovky. Slavnostní shromáždění za účasti zástupců církve i úřadů se pak konalo v neděli 28. ledna v sokolovně v Krumpachu.

Přínos pro společnost

Začnu tím, jak viděl jejich přínos T. G. Masaryk. V září 1921 – půldruhého roku před příjezdem – byli zástupci exulantů přijati panem prezidentem, který na celou reemigrační akci pohlížel s velkým pochopením. Dva dny po této audienci poslal z Lán předsedovi Kostnické jednoty dr. Luklovi dopis, ve kterém m.j. píše: *„Myšlenka repatriace potomků českých exulantů... je mi velmi sympatická. Znamená to získat pro republiku přírůstek četných rodin, ve kterých žije tradice věrnosti k vlasti. Jistě by se také dostala zemědělská půda, svěřená těmto rodinám, do rukou povolaných... Budu to pozorně sledovat a rád chci podle sil a možností napomáhati.“*

Společenství navrátilců mělo vlastní charakteristické rysy, a právě ty byly ve značné míře přínosem pro společnost, do níž postupně vrostli.

1. Exulanti měli už dřív pověst pilných, pracovitých a spolehlivých lidí. A nebyla to jenom pověst. Jestliže o ně (o jejich předky) už dříve pruský král Bedřich II. stál, aby mu osídlili území, které ovládl, nebylo to jen z náboženských důvodů nebo že by byl takový lidumil, ale proto, že tam chtěl mít spolehlivé osadníky. Proto jim poskytoval i určité výhody (zaručoval náboženskou svobodu i národní svébytnost). Tak se nakonec dostali i do Zelova, který po třetím dělení Polska připadl Prusku. Byli to poctiví, pracovití lidé,

na odpovídající mravní úrovni, kterým bylo vzdáleno jakékoli chytračení. Bylo při nich to, co bychom dnes rádi viděli u všech občanů této země a co ne vždycky mají ti, kteří se v této době stěhují z jedné země do druhé.

Těmito rysy bylo pro ně usnadněno i to, že postupně zdomácněli (a přece jen byli přijati) v prostředí, které pro ně bylo ve mnohém ohledu nové. Měli to nesmírně těžké, nová vlast jim nic neusnadnila. Nic neměli zadarmo, vše museli zaplatit. Takto vzniklé dluhy spláceli po desíletí. – Bratr dr. Jan Jersák při příležitosti toho výročí napsal do zábřežského zpravodaje obsažný článek, kolik překážek právě v tomto ekonomickém ohledu museli překonávat. A oni to zvládli; ne nějakými fígly, ale maximálně čestným způsobem; pilnou a poctivou prací. Není přehnané ani jednostranné říci, že to vše u nich bezprostředně souviselo s jejich vírou.

2. Jejich mravní charakter byl formován vírou a duchovní tradicí, náboženským i národním povědomím, což u nich, v jejich očích, spolu souviselo. Tou vírou, kterou jejich předkové osvědčili ve velmi těžkých dobách, v tom všem předchozím putování. Byli to prostě (aspoň ve své většině) lidé, kteří se drželi svého přesvědčení, i když tomu doba nepřála; nebyli ochotni měnit názory. Dělalí to, co považovali za správné a dobré. Přičemž dobré a správné bylo v jejich očích to, k čemu je a jejich otce vedla víra; k čemu je zavazovala nejen věrnost otcům, ale k Pánu Bohu. Cituji br. Jersáka: *„Ani v době nacistické okupace se mezi nimi nevyskytl zrádce.“* Osvědčili se i tady. Zábřeh jako Sudety byl součástí Velkoněmecké říše. Nikdo z nich nezačal kolaborovat.

3. Byli uvědomělými Čechy. V tom vyrůstali. To si udržovali a na to kladli důraz po celou dobu svého exilu.

Když se roku 1803 přistěhovali do Zelova, tak jako majitel veškerých pozemků byla zapsána Obec Českých bratří. Roku 1807 byla otevřena škola, 1825 kostel. Do roku 1817 sloužili v Zelově kazatelé z Husince, Bedřichova Hradce i Tábora. Pak měli

vlastního duchovního; prvním byl Jan Fabry. Jako faráře a učitele žádali zásadně Čechy, ne vždy je však mohli mít.

Od českého území nebyli izolováni. Kontakty se postupně prohlubovaly. Také zásluhou České misijní jednoty; ta vysílala k českým skupinám (na Volyni, kolem Lodže, ale i na Ukrajině, v Pruském Slezsku, Rumunsku, Srbsku) své pracovníky, kteří exulanty navštěvovali, někdy i učitele a kazatele. V roce 1898 byl v Lodži založen Sbor svobodné reformované církve (kazatel Bohumil Procházka), byl tam postaven dům Betanie, kde bylo i knihkupectví Komenský, zde byly vydávány české kalendáře Komenský. Bezprostřední a pevné spojení s českou církví bylo navázáno již před válkou, zvl. za faráře Bohumila Radechovského, který pracoval v Zelově 1909-1919.

Z toho vyplývá, že jejich češství nemělo jen národní základ (že jejich mateřštinou zůstala čeština), ale bylo tu i vědomí, že k pravému češství patří i duchovní tradice. A ne ledajaká tradice, nýbrž to nejlepší z české minulosti, prověřené i zkouškami a utrpením. Součástí jejich „češství“ byla právě „bratrská“ víra. Tak se na ně (podle svědectví sestry Marty Musilové) dívali už v Polsku: Čech, to je přirozeně Český bratr.

Shrnuji: Součástí jejich života bylo přirozené, zcela samozřejmé zdůrazňování toho, co je vždy dobrým základem společnosti. Náboženské momenty hleděli vnášet do každodenního života. Úcta k pravdě, věrnost, pracovitost, poctivost apod., ale například i potřeba vzdělání. A ovšem i důraz na rodinu, postavení muže a ženy, poslušnost dětí (i když místy to bylo spojeno se značnou autoritativností, ta ještě doznívala v padesátých letech). Z jejich řad vyšli lidé, kteří byli pro společnost skutečným přínosem; a nejen ti, kteří dosáhli akademických hodností.

Ještě mě napadlo, že přínosem pro společnost bylo i to, jak přivedli řadu lidí i některé organizace k dobrým aktivitám. Více méně přiměli některé organizace, aby udělaly něco významného a skutečně dobrého, i když

je tím donutili k práci, která byla někdy až nad lidské síly. V každém případě: Jejich příchodem bylo dáno to, za co se naše společnost nemusí stydět.

Přínos pro církev

Po formální stránce bylo jejich příjezdem umožněno založení kazatelské stanice v Zábřeze. Před první světovou válkou byla v Zábřeze jen jedna evangelická rodina, po válce několik lidí vstoupilo do ČCE, ale byli to spíše jednotlivci; pak přijeli zelovští a už dva měsíce po jejich příjezdu (v březnu 1923) zde byla založena kazatelská stanice. Ta patřila nejprve pod sbor v Olomouci, pak pod Hrabovou.

Přitom nešlo jen o potřebný počet členů, který umožňoval vznik sboru. Důležitější byla jejich zbožnost, ráz a hloubka zbožnosti. K těm zmíněným jednotlivcům před lednem 1923 patřil jednak vanovický rodák, stolař br. František Dvořák, tedy člověk příšlý ze sboru tolerančního, jednak br. Joža Malý, knihkupec masarykovského typu. A pak několik lidí, kteří se stali evangelíky v rámci přestupového hnutí po 1. světové válce. Tedy tři rozmanité duchovní proudy. Příchodem zelovských bratří a sester bylo posíleno to, co je po mém soudu po náboženské a duchovní stránce velmi důležité.

Pokusím se to charakterizovat, jak jsem měl možnost to poznat, když jsem na začátku 60. let (tedy za 40 let po jejich příjezdu), přišel do Zábřeha. Po těch téměř čtyřech desetiletích už nebylo vše jako při jejich příjezdu, sekularizace probíhala už za první republiky a nešetřila ani tyto rodiny. Když to vše vezmu v úvahu, řekl bych to takto:

1. Se zelovskými sem přišla početná skupina lidí, jejichž zbožnost byla po dlouhou dobu utvářena tím, co patří k samotným základům křesťanství: důrazy na Bibli, na nezastupitelnost sborového společenství, na pravidelnou účast na sborovém životě minimálně v neděli, ale – aspoň pro některé – i v týdnu (projevem toho byl i sborový zpěv), na náboženský život v rodinách (domácí

pobožnosti) a v neposlední řadě na církevní kázeň. Vůči novým věcem byli spíše opatrní. A od světa raději dál.

2. Ve své víře měli silné „historické povědomí“. Chtěli být věrni víře otců, duchovnímu odkazu Husa a Komenského. To se projevovalo nejen základními znalostmi toho, jak to bylo, ale zejména poznáním, že víra není nic laciného, ale že něco stojí!

3. Jejich víra byla poznamenána i církevním životem na místech jejich předchozího pobytu, než přišli do Zelova, zejména pietismem z doby jejich pobytu v pruském Slezsku. Později, v průběhu 19. století k tomu přistoupily i další náboženské proudy, které vedly k vytvoření sboru svobodné církve reformované a sboru baptistů. A nepochybně jim bylo k dobrému i to, že během doby byli zelovští ve stále větším kontaktu i s jinými českými exulanty (působili tam učitelé i faráři) a později stále více i s evangelíky z Čech.

Shrnuji: Vědomí, co se smí a nesmí, náboženské věci byly vžité, samozřejmé, byly téměř povinností. Bylo to křesťanství ovlivňující každodenní život. To vše se společným jmenovatelem věrnosti víře otců.

Tady v Zábřeze pak do toho přirozenou cestou vstoupil i domácí pietismus, reprezentovaný hnutím Snaha. A jak to bylo v té době běžné, s tím vším souvisela i nedůvěra a vymezování se vůči římskokatolické církvi. (Vím o dvou mladých lidech, kteří někdy v padesátých letech byli vyloučeni ze sboru, když uzavřeli manželství s katoličkami a pravděpodobně podepsali revers, že souhlasí s katolickou výchovou dětí.)

Jinak v rámci protestantismu byl Žerotínov a pak i celý zábřežský sbor do značné míry ekumenickým společenstvím, bohoslužby byly navštěvovány členy všech tří jmenovaných církví, zábřežští udržovali velmi těsné kontakty s Vikýřovicemi, kde byl sbor baptistů; někdy zde sloužili i jejich kazatelé.

Členy staršovstva, příp. výboru kazatelské stanice, z řad zelovských byli v první

generaci bratři Miloslav Pospíšil, Karel Matějka a Bedřich Novák. Ze zelovských rodin vyrostlo mnoho obětavých laických církevních pracovníků a v neposlední řadě i dost velký počet farářů. (Nepokoušel jsem se je spočítat.) Čím byli zelovští přínosem pro církev, tím byli současně i přínosem pro českou společnost. A to nejen tehdy po 1. světové válce. Rozmanité pokračování to má až dosud.

Dovolím si osobní vzpomínku: Krátce předtím, než jsme v r. 1961 přišli do Zábřeha, byla konfirmace. Br. farář Balabán konfirmoval asi 12-15 dětí. Z toho vzniklo sdružení mládeže. A právě při práci s mládeží jsme za ty duchovní základy byli velmi vděční. Základní věci byly samozřejmostí, nemusely se vysvětlovat a zdůvodňovat. Nedělní bohoslužby, náplň schůzek sdružení, biblický program, modlitba, píseň, výklad Písma jako hlavní část programu apod. A nebylo to kvůli faráři, že on to tak prosazoval; navíc se na tom všem plně podílela sama mládež.

Jistě, mladého faráře napadne leccos, co by třeba o půl století dříve v Zelově neobstálo. Všelicos jsme s mládeží podnikali (ovšem už dříve se ve dvoře hrával volejbal i v neděli odpoledne). Ale při tom všem jsme byli velmi vděční, že tím hlavním byly právě ony zmíněné základy. To bylo východisko, když šlo o to ukázat, že v evangeliu je odpověď i na nejaktuálnější otázky, které přináší moderní doba. Anebo i když šlo o samotný přístup k Bibli, v jakém smyslu je potřeba chápat pravdivost („doslovné znění“) biblického textu apod.

Postupem doby rostla důvěra i vůči tomu, na co nebyli zvyklí. Rodiče (a snad i prarodiče) měli porozumění pro nové formy práce s mládeží, nové písně i všelijaké s tím související aktivity – až po to naše letní táboření u Rendlíčka a v Jevíčku nebo na Revízu (společně s několika mladými evangelíky z Německa).

Závěr

Když jsem s dobrým svědomím uváděl všechny ty kladné a chvályhodné rysy, asi bych měl aspoň jednou větou zmínit, že i v řadách zelovských bratří a sester občas byly věci, které nebyly v souladu s vírou, kdy nebyla zachována čistota křesťanského života a kdy to nebyla věrnost Kristu za všech okolností. Ani zelovští nejsou dokonalost sama. A není třeba se vymlouvat na sekularizaci. Tyto věci však nestojí pod naším lidským soudem a rozhodně by neměly zastřít to kladné, co jednoznačně převažuje a co i dnes mělo být hlavně slyšet.

A to teď docela na závěr: Na fotografii navrátilců z 1. 1. 1923 na bohumínském nádraží je nápis: Bílá hora odčiněna. Po pravdě řečeno, to bylo příliš velké slovo. Bílá hora jako taková odčiněna nebyla. Přece však i tato dílčí repatriace byla jedním z krůčků, které vedly tímto směrem a skutečně byly vykonány. Bez nadsázky lze říci, že tato akce byla jedním z nejsvětějších bodů našich národních a církevních dějin po 1. světové válce. Měla nemalý dosah uvědomovací a mravní. Patří k tomu dědictví, za které se nemusíme stydět, ke kterému se – jako Češi i jako evangelíci – můžeme stále hlásit. A která je nám ovšem i pobídkou k věrnosti, obětavosti i poctivému křesťanství i v době přítomné.

Jan Trusina

NEJEN O ZELOVSKÉM TKALCOVÁNÍ

Když německá armáda obsadila Polsko a Němci převzali správu města, vydali několik nařízení, ve kterých se mimo jiné zakazovalo vlastnit jízdní kola. Majitelé kol museli svoje bicykly do týdne odevzdat na žandarmerii. Za porušení tohoto zákazu byl trestem koncentrační tábor, z kterého se málokdo vrátil a pokud se vrátil, tak jenom doma zemřít. Když se soused tatínka zeptal,

zda už byl odevzdat kolo na stanici, tak mu bylo řečeno, že zítra. Zítra tatínek koupil staré kolo v sousední vesnici (Lobudice) a to odevzdal tak, aby si to každý v okolí mohl všimnout. Původní kolo rozebral, rám schoval ve stodole pod nevymláčeným obilím a kola na půdu.

Naše malé hospodářství stačilo na základní potřeby naší rodiny. Chovali jsme domácí zvířata – jednu krávu, ovce a kozy a samozřejmě pod to spadali králíci a slepice. Pěstovalo se žito a brambory. Za žito jsme dostali mouku, za mouku chleba, za mléko ¼ kg másla na měsíc, tedy za předepsaný denní kontingent 3 litry mléka. Všechny ostatní potřeby se sháněly výměnou „načerno“ (nalevo). Bez potravinových lístků měli v obchodě u „Frižovičů“ hořčici (muštardu) a někdy kyselé rychlokvašené okurky a také byly k dostání cvoky do vojenských bot. My s bratrem jsme použili „cvoky“ na podbití dřeváků – trepů. Kožené boty (po bratrovi) jsem nosil jenom do kostela. Dřeváky jsem měl rád, protože jsem nemusel dávat pozor, že je poškodím. Až na jednu příhodu, kdy se mi dostal dřevák při klouzání (Na Dolikách – malé rybníčky na konci Zelova) pod led. Naštěstí se mi ho podařilo klackem vylovit. Celá událost skončila pořádnou rýmou a ještě větším kázáním rodičů.

V našem okolí se pole obdělávalo jenom koňmi. Krávy se chovaly jenom na mléko, krávu zapřaženou do žebříňáku nebo pluhu jsem nikdy neviděl. Menším hospodářstvím pomáhali majitelé koňských potahů orat, svážet obilí apod. Těm to pak tatínek odpracoval. Kosilo se jenom kosou a mlátilo jenom cepem. Výjimkou v naší ulici byl největší sedlák Jersák, který měl mechanickou mlátičku poháněnou žentourem – koně byli zapřaženi do voje (trámku), voj byla napojena na soukolí, které bylo pomocí hřídele spojeno s mlátícím strojem. Kůň musel chodit do kruhu dokud se nevymlátilo – to využívali hlavně větší sedláci. Při žnících a kopání brambor jsme měli i 10 – 15 pomocníků, kterým se to oplatilo. Já s bratrem jsme tvořili jednu

pracovní sílu – to bylo, až když mi bylo 11roků.

Na mlácení obilí jsme si najímali pana Gureckého, který bydlel v Bujnách – první „lepjunka“ na levé straně vesnice z pohledu od Zelova. Rodina Gureckých byla starší a bezdětná. „Lepjunka“ bylo stavení z hlíny, v které byly plevy a prasečí štětiny, pokryté šindeli. U baráčku byl kozí chlívek a dále chudé pískové políčko, kde měla paní Gurecká záhon květin, jahody a brambory. Tak uklizenou světnici jsem nikde neviděl. Na stěně byla panenka Maria, oba byli velmi zbožní. My děti jsme tam rády chodily, vždycky jsme něco dobrého dostaly, hlavně jahody.

Při jednom mlácení bylo slyšet pana Gureckého, jak kleje „cholera co tutaj za bryke“ a rána jako když spadne něco kovového na mlat. Věděl jsem, že brány, s kterými se vláčilo pole, jsou za kůlnou a jinak jsme ve stodole měli jenom řezačku na slámu (řezanku) a mlejnek – fukar, kterým se vyčistilo zrno od plev, voršu – celodřevěnou lopatu, aby se nepoškozovalo obilí a několik cepů, (i já jsem měl svůj dětský cep). Pan Gurecký nejdříve naházel snopy žita na mlat a srovnal je do dvou řad klasy k sobě, rozvázal povřísla a mohl mlátit. Právě při tom přišel na rám od kola a začal hromovat „co je to tady za bryčku“. Zavolal jsem maminku, tatínek byl ve fabrice, ta rám uklidila a jak to vysvětlila panu Gureckému, to nevím. Tatínek počkal až do odchodu ruské armády, pak dal kolo dohromady a mohlo se okamžitě použít. Tehdy žádné dopravní prostředky nebyly. Proto mělo kolo pro začátek podnikání a styk s okolím velký význam .

A tady vlastně začíná vzpomínka na to, jak jsme se stali „fabrikanty“. Tatínek odjel na kole do Lodže navštívit bratrance M. Musila a zjistit, co bude následovat po odchodu ruské armády. V Lodži se seznámil s obchodníky, kteří mu nabízeli bavlněnou přízi, kterou jsme později zpracovávali na ručních stavech (pro otce pracovalo asi 10 tkalců). Celá rodina byla zaměstnaná

přípravou materiálu na tkaní. Vejfování – přetáčení příze z velkých konusových cívek na přadena, barvení a šlichtování přaden, soukání na fajfy ke snování – to jsme pomáhali s bratrem. Vejfovali jsme ve stodole na primitivním přístroji s klikou současně na 10 přaden. Nevím jak jsme to všechno stačili, když kráva musela na pastvu. Nejvíce se nadřela maminka. Musela vařit, dojit krávu, barvit, šlichtovat, a to studna byla vzdálena nejméně 50 metrů od domu. Snovala nám teta Aňa Pospíšilová (Volská). Snování a soukání, to už byly odborné práce, tam jsme nemohli pomoci. Nakonec soukání si sjednávali samotní tkalci. Při prvních cestách do Lodže tatínek přivázel s bavlněnou přízí i balík novin – název si nepamatuji – a ty jsem po vesnicích prodával, kus za vajíčko. Přinášel jsem domů košík plný vajec, jako o velikonoční pomlázce. Noviny byly okamžitě rozebrány. Každý lačněl nejen po zprávách, ale po pětileté odmlce i po něčem čerstvě natisknutém v rodném jazyce. Pro mě byla zajímavá i vůně čerstvě natisknutých stránek, mám pocit, že noviny mají pořád stejnou vůni, akorát obsah někdy zapáchá.

Nedokážu si představit, jak si mohli teta a tatínek spočítat spotřebu materiálu pro jednotlivé barvy. Hladké zboží jsme vůbec netkali – byly to hlavně zástěroviny, dámské šatovky (podomky), košiloviny. Od tkalců se tovar odnesl do fabriky ke „Slámovi“, kde nám ho na parním mandlu vymandlovali. Dnes už nevím kolik metrů měla „štuka“ – kopa, vážila určitě nejméně 20 kg. Na kole tatínek jezdil jenom první týdn, po „osvobození“ se jezdilo nákladním autem bez plachty, a jak často, to si vůbec nepamatuji. Vím, že když bylo sucho, tak se na „šose“ (šterkovaná cesta) hrozně prášilo a když přšelo, naše smůla. Tatínek nesl 2 kopy a bratr nebo já 1 kopy (většinou dělal doprovod bratr Jiří). Nastupovali jsme do nákladáku „u Frižovičů“, cíl byl Zelený rynek v Lodži. To bylo ohromné prostranství nabité kupujícími i prodávajícími pod plachtami

i babkami sedícími na zemi, nabízejícími houby, drůbež, „flaki“ (dršťky) – prostě ohromný zmatek, hluk a neustálý pohyb davu a křiku ze všech stran jako na „odpustu“ (pouti). Byl jsem z toho ohromený – vykulený kluk z vesnice. Tam se snad dala koupit i lokomotiva. Po otevření pytlů s towarem jsme měli během půl hodiny i s „tržením“ (domlouváním) tovar prodaný. Z rynku jsme šli do restaurace, kde jsem byl poprvé (a ne naposled). Tatínek objednal „kotlet mielony“ (karbanátek) s bramborem. Když si na to dnes vzpomínám, tak brambory byly studené, karbanátek opečený na hodně přepáleném oleji, ale mě to tehdy moc chutnalo. Naše doprovodné cesty s tatínkem do Lodže skončily tragicky. Na okraji postranice auta seděla jedna ze sester Frižovičových, jméno si nepamatuji. Při prudkém rozjezdu auta vypadla na „bruk“ (kočičí kameny) a zlámala si vaz. Tenkrát jel s tatínkem bratr Jiří. Po této události nám maminka cesty do Lodže zakázala.

V naší rozvětvené rodině byli všichni trochu tkalci a trochu zemědělci. Zemědělská půda nestačila uživit rodinu, proto se původní sezonní tkalcovství pro vlastní potřebu stávalo zaměstnáním. Říkalo se, že první osadníci si s sebou přivezli tkalcovský stav (verštat), kolovrátek na předení a kolovrat na soukání útku. Některé odborné názvy jsou stejné jako v českých zemích. Stativo (postřanice), vál (osnovní, prsní vál apod.), bidlo (bidlo, bidlen), člunek (člunek), cejnek (cejnek), brdo (brdo), babka (babka), vřeteno (vřeteno), topoláda (člunečník na více barev), mašinka (listový stroj), šagata (žagárský stroj), snovadlo (snovadlo). Podle podobného názvosloví si myslím, že znalosti tkaní a předení jsme si přivezli kdysi dávno z Čech. Před válkou bylo v Zelově ruční tkaní na vysoké úrovni. Tkaly se například přehozy se složitými vzory a vlasem řezaným. Sestra dostala od tety jeden přehoz, když se na něj dívám, tak si nedokážu představit, jak to tenkrát mohli technicky zvládnout. Ruční tkadlec musel znát všechny přípravné práce

i konečnou úpravu, a to proto, že si všechno musel udělat sám nebo s pomocí členů rodiny. My děti jsme nasávali nevědomky znalosti a zručnost, kterou jsem si uvědomil, až když jsem se začal učit ve Školním závodě v Novém městě pod Smrkem – měl jsem proti ostatním náskok. Proto také při osídlování pohraničí volili zelovští reemigranti severní Čechy – Liberecko a severní Moravu – Šumperk. Nikdo dosud nenapsal a neoceňoval, jakým přínosem byli pro české pohraničí zelovští tkalci. Všichni mohli nastoupit bez zapracování. Nejednalo se však jenom o tkalce, ale i ředitele, mistry, seřizovače a vedoucí tkalcovny. S bratrem Jiřím (byl o 3 roky starší) jsme odhadovali, že se mohlo jednat asi o 1000 kvalifikovaných pracovníků. Dnes jsou to jenom vzpomínky a podněty pro historiky. Textilní průmysl skoro zmizel, velké tovární haly jsou opuštěné a v Liberci kdysi jedna z největších textilek v Evropě byla srovnána se zemí. Stejně smutný osud postihl textilní továrny firem Jersáka, Slámy a Rejcherta v Zelově.

Josef Mundil

ČESKÁ REFORMACE (1)

Letos uplynulo 90 let od narození jednoho z nejvýznamnějších církevních historiků Amedeo Molnára. Jeho práci Česká reformace, vyšlou v roce 1976 v knize Český ekumenismus, chceme připomenout nejen jeho osobnost, ale upozornit i na blížící se Husův rok 2015.

Husův podnět

Husa odsoudil na kacířskou hranici ekumenický koncil. Jeho pořadatelům se Husův případ zdál jen rušivou a zatěžující epizodou. Přes „factum Ioannis Hus et alia minora“ přešli rychle k otázkám po jejich soudu závažnějším, k úkolu odstranit pohoršlivé papežské schizma vlekoucí se už bezmála na čtyřicet let a uklidnit volání po úpravě církevní správy. Teprve netušené následky, jaké

Husova smrt vyvolala v jeho vlasti, odhalily postupně slepotu koncilu pro neodkladnost problematiky, kterou pražský kazatel a profesor ztělesňoval. Snaha o její násilné sprovození ze světa se nevyplatila. Kostnických mučedníků se bude dovolávat nejenom husitká revoluce, více méně omezená na české země díky krajnímu vypětí mocenských sil skoro všeho západního křesťanstva, nýbrž po stu letech ještě i reformace, která od katolictví natrvalo odtrhne početné zástupy ve většině evropských národů.

Hus k těmto koncům nedohlédal. Na odtržení od obecné církve nepomyslel. Schizmatických závěrů se z Husových premis domýšleli mnohem dříve jeho odpůrci než jeho přátelé a stoupenci. Štěpán Pálež v obavách z otřesení stávajících pořádků neváhal označit jejich snahy rovnou za „grandis rebellio“. Husovi samému byla pozemská bojující církev prostředím, v němž se křesťané pod tlakem Božího zákona mají odpovědně rozhodovat mezi poslušností a neposlušností. Právě touto svou vposledu etickou volbou dávají světu tušit svou vyvolenost, svou účast na církvi, o níž svým milostivým přeurčením svobodně rozhodl Bůh. „Jednota obecné církve záleží v jednotě předurčení“. Do této jednoty zahrnoval Hus bez rozpaků právě tak církev řeckou jako římskou a vůbec každou církev dílčí, kterou tvoří s Kristem jako hlavou třeba i jen dva nebo tři v jeho jménu shromáždění. Do napětí a rozporu s teologií koncilu se Hus dostal tím, že měřil pozemskou církev normou této církve předurčených. Zbavoval tak souvěké křesťanstvo vši sebejistoty zvláště v jeho hierarchických strukturách. V názoru, že nehodného papeže je třeba sesadit, se s koncilem shodoval. Nemohl však už počítat s jeho pochopením pro své přesvědčení, že ke správě bojující církve není papežství nezbytné. Vzniklo přece poměrně pozdě a odvozuje své prvenství a vládu nikoli od Krista a apoštolů, nýbrž od souhry historických okolností, které přivedly konstantinský převrat. Mocenská přízeň, kterou císař církvi zaručil, dalekosáhle podlomila

věrohodnost jejích institucí a křesťanského svědectví.

Jestliže Hus před koncillem do posledního dne vystupoval „jako katolík před katolickým soudem“, nemůžeme přitom nevidět, že ho zápas o vnitřní obnovu církve už dávno před tím vysunul do přední řady sdílné pospolitosti, jak se rodila z nového prožitku evangelijních hodnot. Žalobce, který ujišťoval, že se na Husovu stranu přidali všichni zdávna vyhlášení kacíři valdenského typu jistě zlomyslně přeháněl, ale nepředvídal špatně. Známe z Husova pera výmluvné odstavce, které čteme jako manifesty širší vzájemnosti, sboru lidí, které si pravda podmanila a jež strhla do dobrodružství jejího postupného uplatňování. V dopise anglickému lollardovi Richardu Wychovi z r. 1411 pozdravovala Husovým prostřednictvím „Kristova církev z Čech Kristovu církev v Anglii“. Byla si přitom plně vědoma ekumenické odpovědnosti za novou situaci doma, charakterizovanou na ten čas tím, že „kdekoli v městě nebo městečku, na vsi nebo tvrzi se objeví kazatel svatého učení, houfně se sbíhají zástupy, opovrhující kněžstvem nepořádným“. Ještě výrazněji zněl o dvě léta později projev stranického uvědomění v Husově spisu O církvi. Rozhovor s posluchači byl konstitutivní součástí Husova rozhodování v takových obratníkových nebo mezných okamžicích, jakým bylo jeho betlémské odvolání z 25. června 1410 proti zákazu kázání, nebo jeho „konečné setrvání“ v odporu před koncillem, motivované obavou, aby nepohoršil a nezradil nikoho z těch, jimž „věrně kázal Boží slovo“. Zde všude vstupovalo do Husova obzoru obecnství lidí, které věrnost poznané pravdě postavila při nejmenším do střehu vůči nárokům duchovní i sociální autority tradičních představitelů církve.

Sbratřující kalich

V té souvislosti připomeňme, že Husovy postoje a akce jak za procesu, který naň uvalila papežská kurie, tak ve vztahu k panovníkům a ke koncilu, nepostrádají určité

reformační strategie. Už Matěj z Janova požadoval odpovědné využití kategorie času a příhodné chvíle při reformačním plánování. Hus byl podobně přesvědčen, že reformační činy je třeba uskutečňovat postupně a s ohledem na možnosti chvíle. Když v něm dozrávalo v pozdním létě 1414 rozhodnutí jít na koncil, dalo se tak v kontextu právě takových zřetelů. V hranicích daných lidské odpovědností odhadovat vhodný okamžik a časovou posloupnost poslušného činu, dal Hus své kostnické při přednost před řešením otázky kalicha, ačkoli se v témž čase právě drala do popředí. To, co jel zastávat do Kostnice, odsouvalo však v té chvíli všechny ohledy ostatní. Proto mírnil Jakoubek ze Stříbra, nedočkavě usilujícího co nejrychleji zavést laický kalich. Když však koncil kalich zamítl, obrátil se Hus už do týdne na pražského přítele s výzvou, aby se jednoznačně postavil za Jakoubkovu reformu. Husův zájem určila v té chvíli jediná starost hodná reformátora, aby totiž „nedocházelo k roztržce mezi věrnými“.

Kalich, zápalný symbol husitské reformace, byl tedy už v dohledu Husovy reformační strategie stejně jako všechny ostatní kusy pozdějších čtyř pražských artikulů. O článku prvním, požadujícím svobodu pro Boží slovo, je to zřejmé z Husova neuposlechnutí zákazu kázání v r. 1410 a ze všech jeho projevů spisovatelských; pro články třetí a čtvrtý, žádající vyvlastnění církevních statků a odstranění křiklavých zlořádů, se pak najde dost dokladů v Husových Knížkách o svatokupectví. Tam se mohl český čtenář ne bez úžasu dočíst, že biskupy a faráře by po vzoru prvotní církve měla volit celá obec křesťanů a tak zvrátit soudobou zvyklost a právo, podle nichž „zavřena jest moc lidu“. Tento radikální program se stal skutkem aspoň mezi tábory a jejich dědici a pomohl teologicky zdůvodnit vznik a existenci církevních útvarů, nezávislých na papežství a na jeho pravomoci, tradičně zaručované hierarchickou posloupností.

V pětiletí po Husově upálení krystalizoval husitský reformační program ve vzrušených rozhovorech mezi umírněnými stoupenci Husova odkazu, většinou mistry university, jimž byly blízké zájmy panstva, a mezi radikály, kteří brzo našli živné zázemí v městské chudině a na českém venkově. Společně diskutovaný program se zprvu sice nezříkal ani spojení ani dialogu s oficiální církví, ale dostal se s ní nutně do rozporu, když koncil skoro současně zamítl požadavek laického kalicha (15.6.1415) a Husa umlčel.

Na myšlenku závaznosti kalicha pro všechny křesťany bez rozdílu připadl Jakoubek ze Stříbra († 1429) rozjímáním nad sborotvorným a sbratřujícím dosahem eucharistické slavnosti, jak jej vykreslila biblická teologie Matěje z Janova, a pod dojmem dokladů o poměrně pozdním odnětí kalicha laikům, které z kanonistické literatury snesl Mikuláš z Drážďan. Ten se už před r. 1412 pokusil bez trvalého zduchu zavést přijímání pod obojí způsobou v německém Wildungen. Přišel pak do Prahy posílit Husa v protiodpustkovém boji. Z Jakoubkova podnětu bylo v několika pražských kostelech zahájeno vysluhování pod obojí na podzim 1414. Byl to podle Jakoubka nutný důsledek poslušnosti Krista a uznání eklesiální normativnosti apoštolské církve: „Tuto večeri svěřil Pán svým učedníkům a jejich prostřednictvím celému obecenství církve“.

Veřejným protestem odpověděli na odsudek koncilu první čeští a moravští páni listem z 2. září 1415. Vyhlášovali v něm svou vůli přát na svých panstvích svobodu Božímu slovu a bránit „kazatelů zákona Pána našeho Ježíše Krista“, ale nezříkali se proto ještě nijak tradiční křesťanské jednoty. Vyznávali, že české království i moravské markrabství „svaté církve římské vždycky stále a bez přestání se přidržely“, a odvolávali se dokonce k budoucímu papeži. V šlechtických kruzích ovšem souviselo toto vědomí katolicity s patriotickým pojetím bezúhonnosti národní ortodoxie, jemuž dovedl dát na universitě

okázalý výraz Jeroným Pražský už r. 1409. Žilo neotřesené i mezi radikálními bohoslovci, sdruženými tehdy ještě okolo Jakoubka. I Mikuláš z Drážďan, bráně požadavek kalicha, ujišťoval (1414): „Nehodlám odstoupit od církve římské, v jejímž lůně jsem byl vychován.“ Šlo však o katolicitu dalekosáhle již vyvázanou z bezpodmínečné úcty k římskému stolci. Vleklé dvojpažství a marné konciliární pokusy o jeho odstranění věru opravňovaly kritické zamyšlení nad funkcí svrchovaného pontifikátu. Jestliže už Husovi neznamenalá případná sedisvakance bezhlavý stav církve, Jakoubek přestával uznávat papežský primát vůbec. Relativní úspěch koncilu v Pise z r. 1409 ho utvrzoval v naději, že posléze budou sesazeni všichni zpupní papeži a mezi lidmi že zavládne apoštolský život. Koncil, který vydal na smrt Husa a do roku i Jeronýma Pražského, prohloubil tedy v českých reformátorech nedůvěru i k reformačním možnostem konciliárního programu. Omylnost církve ve všech jejích hierarchických strukturách se jim stala jasně patrnou.

Alternativní ekuména?

Smělejší muselo toto rozpoznání povzbudit k rozhledu po ekumenických souvislostech a oporách, v jistém smyslu alternativních k tehdy běžnému ztotožňování katolicity se západním křesťanstvem, reprezentovaným ve svých vrcholcích jednak papežem, jednak císařem. K východnímu pravoslaví jako k církvi věcně bližší prvotnímu křesťanství odkazovala husitské myslitele výslovně četba Viklefových spisů. Výrazný viklefovec Jeroným Pražský se vydal do východních krajin a v Litvě a na Bílé Rusi se r. 1413 dokonce bez rozpaků hlásil k pravoslavným. Měl v pozdějších letech některé pokračovatele i v tom, že jeho odvozování Čechů od Řeků chápali v souvislosti s cyrilometodějskými kořeny českého křesťanství. Napořád ovšem v těchto úvahách nad možnými zřeteli pokrevními převažoval důraz na výsadu mít Písmo ve vlastní mateřtině. Návštěva řeckého císaře Manuele II. Palaiologa v Anglii

r. 1401 výmluvně připomněla tuto výsadu lollardům, kteří už z dřívějšíka věděli, jak sám Viklef vysoce oceňoval (1383) českou Bibli, kterou si anglická královna Anna, sestra Václava IV., přivezla z Prahy.

Zatímco ekumenický zřetel k pravoslaví v kruzích husitského středu jen doutnal a ve chvíli, kdy se v polovině 15. století zdálo, že se přece rozhoří v jasnější plamen, byl udušen pádem Cařihradu, jak ještě uvidíme, uvědomily si radikální husitské směry svou souřadivost s dotud utajovanou ekuménou protestního vzdoru s naléhavostí mnohem konkrétnější. Už Husův zápas obrátil k Čechům pozornost lollardských stoupenců Viklefových v Anglii, odkud koncem roku 1414 natrvalo přešel do Čech M. Petr Payne. U Černé růže se ještě za reformátorova života začala soustřeďovat podnikavá skupina radikálů z německých úkrají, která českým husitům mimo jiné pomohla objevit překvapující rozsah valdenské diaspory v Evropě a připomněla svéráz i váhu valdenského pochopení i prožitku evangelia. Po několik let vycházeli z této pražské školy oddaní misionáři i mučedníci husitské reformace. Jejich působení podporovalo odvrát od zátěží farního přimusu a podřizovalo eklesiologické myšlení dynamice pocestného kazatelského poslání.

Brzda legitimismu

Pokud jde o husitskou stavovskou opozici, ta ovšem byla hned v září 1415 ochotna uznat autoritu pražské university náhradou za zklamavší autoritu koncilu. S nápadným zpožděním se universita zvláštní deklarací z 10. března 1417 postavila za přijímání pod obojí, chápané však výslovně v hranicích daných katolickou dogmatikou. Dokonce se teď obrátila na koncil se žádostí o uznání pravověrnosti husitského pojetí eucharistie. Diplomatická ta akce byla součástí pokusu udržet reformační pohyb v mezích uznané ortodoxie, zůstat při postupu shora a vzít ještě včas vítr z plachet spontánním a stále zápalnějším snahám o reformaci zdola. V té věci domýšleli zajisté universitní mistři v souhlase s pány podněty Viklefovy.

Oxfordský reformátor doporučoval svěřit reformaci královské moci. Jeho rada nabyla na aktuálnosti právě teď, kdy v Čechách stále širší venkovské i městské zástupy zažehovaly svou reformační horlivost na sbratřujícím stolování, prožívaném jako předjímku Kristova obnovitelského příchodu a nástupu jeho nového světa. Chtěje energicky zabránit rozrušení církevní správy pocestným kazatelstvím, jemuž se po valdenském vzoru mnozí oddali, přinutil nejvyšší pražský purkrabí Čeněk z Vartemberka (6. 3. 1417) světícího biskupa Heřmana z Mindelheimu, aby na jeho hradě Lipnici vysvětil značný počet husitských kněží a připoutal je tak k farnostem. Tento pokus administrativním opatřením ustavit národní církve v legitimistickém duchu předznamenal sice další vývoj umírněného českého kališnictví, ale svou polovičatostí nepřesvědčoval už zástupy, které se dostaly do reformačního a záhy i revolučního pohybu. Ostatně brzy na to zbavil koncil pražskou universitu jejích práv, takže proň přestala existovat. Nově zvolený papež Martin V. s jejím poselstvem už ani nejednal a české kacířství jednoznačně odsoudil (22. 2. 1418). Odmrštěno koncilem i papežem dostalo se tak konzervativní křídlo husitského hnutí do slepé uličky.

Výhost konstantinismu

Protestní vzdor radikálů tímto nezdarem jen zesílil. Jeho lidovosti prospěl sám Jakoubek bezděky, ale vydatně tím, že požadavek kalicha rozšířil i ve prospěch nemluvnátek. Přejeme-li dětem křest, není důvodu jim upírat celou eucharistii. Na této své zásadě Jakoubek trval v krizovém roce 1417 i přes odpor bohoslovců povolných panu Čeňkovi z Vartemberka a přesto, že se tím přibližoval venkovským radikálům takové odbojnosti, jakou osvědčoval Václav Koranda. To vysvětluje, proč s Jakoubkovými východisky počítali zprvu i ti, jimž na rozdíl od něho šlo o víc než jen o reformaci shora a kdo pohotově prodlužovali jeho výklad Písma v novou sociální teologii. S valdenskými dali výhost jedové nákaze

konstantinismu a koncipovali svou ekklesiologii jako výzvu k exodu ze starých pořádků do Galileje, kde se Kristus svým věrným nově zjeví. Ta naděje hnala od r. 1419 zástupy k hromadným poutím na hory stejně jako pražského kazatele Jana Želivského k přesvědčení, že Syn člověka co nevidět přijde ve své slávě do Čech a odtud do celé obecné církve. Jen jemu, který už vzkřísil své umrtvené slovo právě v tomto národě, je třeba se kořit, nikoli však papeži ani králi. Slovo Boží se v Čechách vzkřísilo s nárokem a dosahem ekumenickým: „Kéž by se nyní stala Pražská obec příkladem všem věřícím netoliko na Moravě, nýbrž i v Uhrách, Polsku, Rakousích a jinde. A kéž se dostane do celého světa slovo Páně!“

Z počátečního dorozumění husitského venkova s radikalizovanou ještě Prahou vzešla první formulace husitského vyznání. Zdůraznilo naprostou svobodu Božího slova a jeho výsostné právo na reformaci křesťanstva. Čtyři artikule přijal čáslavský sněm 7. července 1421 za zemský zákon. Kdežto však táboři považovali tyto „základní kusy Boží pravdy“ za východisko reformace, která měla obsáhnout celek obecné církve, Pražané a jejich straníci byli ochotni v nich vidět maximální program, realizovatelný především ve vymezené oblasti českého království. Jejich obhájení před tváří všech se stalo předním ekumenickým cílem husitského zápasu. Cílem o to svízelnějším, že katolický svět hleděl na články většinou stejnými očima jako Štěpán Pálec, který hned r. 1421 ze svého polského útočiště prohlásil, že „narušují a likvidují všechn ustanovený duchovní i světský řád“.

Obrana obnovy

Léta, za nichž se husitská reformace přelila ve vítěznou revoluci, vyznačuje převaha táborství. Pře tábořských kněží, sledující ekumenickou obnovu církve, byla ovšem podmíněna zráním a krizemi revolučního nadšení, které se napřelo proti feudalismu a církvi, pokud se proměnila v instituci, jež svými sociálními teoriemi

ospravedlňovala nebo posvěcovala běžné pořádky.

V retrospektivě Mikuláše z Pelhřimova, od září 1420 zvoleného představitele tábořské osamostatnělé církve, došla na podiv jasného uvědomění problematika daná právě vztahem reformace a revoluce. Cíl reformace, aby totiž všechen blud Antikristův byl zničen a aby se dostalo průchodu Kristově pravdě, řádu a spravedlnosti, nemohl být uskutečňován jinak a jinde než právě v prostoru svobody. Ospravedlnění obranné války bylo podle Mikuláše vypracováno v dohodě s pražskými teology ve službách reformace, která je sice revolucí bez násilí, propukla však v dějinném okamžiku, který ji rázem situoval mezi beznásilný režim reformační a režim násilí, nastolený vpádem Satanovým, který se převlékl v křižáky etablovaného křesťanstva. Vzhledem k válečné intervenci katolické Evropy byla reformace nucena uspíšit změny, jichž se dotud trpělivě nadála a provést převrat stejně hluboký jako brutální, užít násilí, násilí organizovat. Neboť dobro, k němuž bylo lze zprvu, ale žel krátký čas, se přibližovat beze všech válečných obtíží, „sine omnibus bellicis difficultatibus“, bylo ve svém zárodku ohroženo ze strany papeže, prelátů, krále Zikmunda a mnohých národů. Za těchto podmínek musela revoluce vyvrátit instituce staré, vytvořit nové a vynést k moci jiné lidi. Mikuláš, který tohle prohlašoval po roce 1434, kdy mocenské postavení Tábora bylo již podlomeno, poněkud zjednodušoval. Vyjádřil nicméně stanovisko, které dovoluje postihnout, s jakým vnitřním nárokem posuzovala tábořská teologie vývoj vlastního hnutí.

Období kvasu, nápadně jednostranně vyhoceným výhledem eschatologickým s dominantou chiliastickou a společensky určené plebejskou chudinou, končí Mikulášovi z Pelhřimova rokem 1422, kdy se tábořská církev na písecké synodě vzchopila ke kritice živelných postojů. Následují léta do r. 1434 jako epocha vnějších úspěchů tábořských vojsk. Mocenský zdar táborů

působí přitažlivě nejen na „kacíře“ dosud bezejmenně živořící ve středoevropském podzemí, nýbrž i na bezpočet zbrojných dobrodruhů, takže táboři jsou postaveni před sisyfovský úkol udržet v čistotě prvotní motivaci velkého protestu. Etapa poslední, z níž ostatně pochází zmiňovaný Mikulášův soud, je zvláště po r. 1436 poznamenána tragickým zápasem tábořských teologů o věrnost vlastním výchozím principům navzdory izolaci, do níž byli vehnáni, a navzdory nezastavitelnému sociologickému procesu zburžoaznění někdejších budovatelů Tábora a tábořského svazu. Tento proces vyústí 1. září 1452 v tábořskou kapitulaci před Jiříkem z Poděbrad, zatímco někdejší reformační program tábořský je do dalších časů pronášen odzbrojenými a rozprášenými zbytky tábořských bratrstev a klandestinní pospolitostí německých „věrných bratří“ (die treuten Brüder).

Vzkypělá vlna chiliastického nadšení poutníků na hory se rozšířila za únorového masopustu 1420 o úskalí neuskutečněné parúsie. Místo vítězného Krista hrozila naopak od hranic první kruciáta. Poslední boj nabyl konkrétní povahy. Chiliastický impuls monumentalizoval v tábořských řadách vědomí neodkladné volby mezi Kristem a Antikristem a usnadnil masové soustředění božích bojovníků. Semkli se pod dojmem kázání mužů jako byl Martínek Húska a za vůdcovství Mikuláše z Husi, přesvědčení, že jsou povoláni vyhladit z církve násilím všechna pohoršení. V souvislosti s ideálem sociální rovnosti zbavili i večeri Páně jejího eschatologického náboje: symbolickou hodnotu eucharistie pochopili výlučně ve vztahu k psychologickému procesu, který se odehrává v nitru věřícího. Biblicky orientovaní tábořští bohoslovci váhají jít tak daleko a Jan Žižka, opřený o první svá vítězství vojenská a čelící drsným potřebám chvíle, se leká anarchických důsledků takového stržení ráje na zemi. Roku 1421 dá „pikartské adamity“ odstranit. Z jejich touhy si nicméně prvotní Tábor udrží zásadní nedůvěru k pohanskému a německému právu městskému i k obchodu a Petr

Chelčický, třebaže měl vždycky odpor k násilí a k chiliastickým propočtům dějinných lhůt, rozvine důsledně jejich antifeudální vzdor v promyšlenou kritickou analýzu středověkých společenských vztahů, dýšící kontestujícím pathosem prvotního Tábora, jehož vývoj sledoval právě tak s rozhořčením jako s účastí.

Sjednocující autorita

Reformační kontinuitu s náběhy prvních let táborského hnutí nezaručoval ovšem Žižka, nýbrž Mikuláš z Pelhřimova a jeho druzi. Byl zvolen do čela táborské církve jako její „senior“ s úkolem stejně duchovním jako hospodářským, „aby mu všichni kněží byli poddáni v kázání Božího slova a s jeho souhlasem rozdělili peníze“. Převratnou volbou táboři směle přeťali domnělou apoštolskou sukcesi biskupů. Viděli v ní jedno ze znamení apokalyptické šelmy. Jejich organizačně nezávislá církev obsáhla v letech 1421 až 1436 všechna města táborského svazu. Svě vnitřní otázky řešila na synodách často s autokritičností, která nemohla neuvést táborské bohoslovce do napětí s vlastními vůdci politickými a vojenskými. To také vysvětluje Žižkův odchod z Tábora do východních Čech, kde si od počátku 1423 vybudoval v orebském bratrstvu novou mocenskou základnu, pohotovější k jeho rozkazům. Únorová synoda z r. 1422 v Písku, obvyklém sídle Mikulášově, vznesla na revoluci a revoluční válku nárok vysokých požadavků etických. Klatovská synoda z listopadu 1424 stanovila navíc zásady výkladu Písma svatého a znovu zdůraznila právo obecného lidu podílet se na odpovědnosti za veřejné záležitosti. O dvě léta později táborská synoda se soustředila na misijní úkol šíření čtyř článků. Tento cíl měl tábory i k pokusům o dohodu a společný postup s ostatními husitskými stranami a zároveň znovu obrátil jejich pozornost k rozrůzněnosti křesťanů zvláště v německých zemích. Tajemník Prokopa Holého Vavřinec ze slezského Reichenbachu prošel kdysi školou U Černé růže a osvojil si v ní výrazně provaldenskou orientaci a smysl pro ekumenický

dosah husitské pře. Na Prokopův pokyn úzce sepjal zájmy rozsáhlé valdenské diaspory s potřebami husitské propagandy v zahraničí evropsky zcestovalý kazatel Friedrich Reiser z Donauwörthu. Politicky a diplomaticky nápadnějšího výrazu došlo táborské úsilí prorazit blokádu reformované české církve ve vojenské expanzi spanilých jízd za hranice země pod Prokopovým vůdcovstvím a v jednáních, jejichž dlouhou řadu zahájily rozhovory s králem Zikmundem na bratislavském hradě (1429). V únoru 1430 zaútočil Prokop na bamberské měšťany s výzvou, aby se rozhodli pro husitský reformační program a o několik dní později dotáhl na beheimsteinském hradě smlouvy, potvrzující husitský požadavek, aby se v Norimberku sešlo kolokvium o čtyřech artikulích. Misijní zanícení tábořů projevují v těch letech s nemalou úderností i manifesty, rozesílané na všechny strany. Udeřila hodina, kdy je třeba skoncovat s vládou kněžstva a vzepřít se proti tomu, „co se neprokázalo jako pravdivé a nemá základ v Písmech svatých“. Kdo milují křesťanskou pravdu, měli by se chopit Bible a bojovat zbraněmi ducha. „Smluvte se s námi o přátelskou schůzi. Chceme zápasit mezi sebou ne chytrostí ani násilím, ale jedině slovem Božím. Bude-li naše víra shledána nespravedlivou, učiníme nápravu a pokání podle evangelia. Budou-li však z Písma poraženi vaši doktoři, přistupte k nám a držte se s námi!“

Manifestu z listopadu 1431 předcházela neúspěch kolokvia norimberského, krakovského i pražského. Na poslední, vnitrohusitské, přišli táboři koncem dubna s obšírnou obranou svého stanoviska. V úvodních kapitolách této konfese, jak ji právem nazval Flacius Illyricus, vyslovil Mikuláš z Pelhřimova východisko, z něhož se táboři odvažují kritiky soudobé instituční církve. Odmítnutí přebujelého sakramentalismu, mešního rituálu, očistce, přímlov svatých a jiných nálezků, přimnožených staletým vývojem křesťanstva a jeho oddálením od prvotní církve, je důsledkem táborského principu svrchované

závazné autority. Jenom Kristus Ježíš je zákonodárcem ve věcech víry a života v posledu závazným. Jeho evangelium je ve své prostotě dostatečným pravidlem ke správě bojující církve. Ta smí proto brát v úvahu učení církevních koncilů a otců jen tehdy, zakládají-li se jejich výroky „ve výslovném zákonu našeho Pána Ježíše Krista“. Není tedy v teologii jakožto lidské činnosti pravd definovaných jednou provždy. V každou chvíli je třeba pohotovosti znovu uvěřit vítězné pravdě.

Překvapí, že toto tábořské pojetí autority v teologii se podařilo prosadit za nesnadného jednání mezi husity a zástupci basilejského koncilu. Nepřímou odpovědí na husitské výzvy a v úděsu nad domažlickou porážkou křižáckého vojska ozval se totiž basilejský koncil pozváním husitů k svobodnému slyšení. V listě kardinála Giuliana Cesariniho se ovšem nemluví o evangeliu jako poslední míře všech porad a usnesení, nýbrž zcela ve smyslu starší konciliární teorie o Duchu svatém: „Sám Duch svatý bude uprostřed nás soudcem a rozhodčím o tom, co má být v církvi věřeno a konáno.“ Basilejští konciliaristé stáli na půdě teorie, které koncil splýval s autoritou Ducha svatého. Od první chvíle bylo zřejmé, že právě s touto svůdnou představou se budou muset dát husité do boje. Zdánlivě zbožný odkaz k Duchu svatému jim nebyl zárukou dost určitou pro správnost bohoslovného myšlení. Nemá-li být naše víra „založena na zcela pochybném písku“, namítali, je třeba působení Ducha svatého vázat výlučně ke slovům Kristovým, dosvědčeným prvotní církví v Novém Zákoně. Na přípravné poradě v Chebu r. 1432 se táborům podařilo vybojovat tomuto základnímu poznání aspoň úctu zástupců koncilu. Soudce chebský, jak byla dohoda nazvána, stanovil, že na koncilu nebude rozhodčím ve sporných otázkách Duch svatý v tom smyslu, v jakém mu rozuměla konciliární teorie, nýbrž „Boží zákon, životní sloh Kristův, apoštolů a prvotní církve spolu s těmi koncily a svatými doktory, kteří se s nimi pravdivě shodují“.

Přijetí tohoto „chebského soudce“ bylo významným ziskem tábořské reformace v ekumenickém rozhovoru.

Amedeo Molnár

MALÝ PRŮVODCE VELKOU HISTORIÍ

Z Čech až na Volyň 5. - 9. července 2013

Když mne br. Bistranin hned druhý den zájezdu požádal, zda bych po návratu do Čech nenapsala článek do Exulanta, neuvědomila jsem si, jak to bude těžké. Ne že bych nevěděla o čem psát, ale zprostředkovat čtenářům tu krásnou atmosféru, která se vytvořila mezi těmi 42 účastníky zájezdu a potom i s našimi hostiteli v Lucku a s ostatními, s nimiž jsme se setkali, se mi teď zdá téměř nemožné, ale já se o to nemožné přece pokusím.

Snad hned na začátku bych měla povědět, že to byl zájezd nadmíru vydařený po všech stránkách a že jsme byli za to všichni vděční. Nemusím zdůrazňovat, že předcházela důkladná příprava těch, kteří to celé měli na starosti, včetně přípravy modlitební. Ne na posledním místě musím zmínit počasí, které „nemělo chybu“. Kdyby přšelo, tak bychom se možná ještě dnes vyhrabávali z některé z těch stovek děr na silnicích.

Abyste, milí čtenáři, mohli sledovat naše putování krok za krokem, vezmu to popořádku a budu se snažit zprostředkovat vám to nejdůležitější, co jsme na jednotlivých místech zažili.

Když jsme se blížili k hranicím, vylíčil br. Stehlík pravděpodobnost toho, co nás čeká, v dosti chmurných barvách, aby ti, kteří to nezažili, byli připraveni a ti ostatní potěšeni, kdyby situace byla lepší. Nebyla – tři a půl hodiny čekání při cestě tam a dvě a půl při cestě zpět.

První zastavení bylo ještě na polském území: **VĚLIČKA**, místo, kde se již před dávnými časy těžila sůl – a to úžasné místo

se podařilo zachovat a udělat z něj doslova živé muzeum. A když se podaří získat vtipnou průvodkyni s výbornou znalostí češtiny, tak je to opravdový zážitek. V nejvyšším sále s krásnou výzdobou od místního umělce a neméně krásnou akustikou jsme si zazpívali a udělali společné foto.

Na polské město **KRAKOV** jsme měli dvě a půl hodiny a každý ten čas využil po svém. Byli jsme upozorněni, že odjezd je ve 22 hodiny a všichni mají být v autobuse deset minut před odjezdem.

Myslím, že by mi účastníci zájezdu měli za zlé, kdybych se nezmínila o tom, co následovalo poté, co všichni – naštěstí včas – zasedli na svá místa. Pan řidič zavřel dveře, zažehl motor a v tu chvíli, bez varování se spustil ten nejprudší liják, kroupy a k tomu silný vítr. Konstatovali jsme, že bratr Stehlík má opravdu bezchybné spojení nahoru, když náš odjezd tak dobře načasoval.

První zastávkou v sobotu bylo **DUBNO**. Tam už čekali přátelé některých z nás a před modlitebnou mládež, která nám na přivítanou už venku krásně zazpívala za doprovodu kytary (bratr kazatel) a dalších nástrojů. Po občerstvení uvnitř jsme se v modlitebně znovu setkali s br. kazatelem, který má dvě sestry a několik bratrů, z nichž čtyři nás potěšili několika čtyřhlasými písněmi. Následovalo vzájemné seznámení s historií našich církví.

Na návštěvu dubenského zámku jsme neměli čas, tak jsme si ho prohlédli alespoň zvenčí a pak už byl našim cílem Mlynov, kde jsme zažili ukrajinskou pohostinnost a vkus při přípravě stolování na té nejvyšší úrovni – prostě krásné na pohled a skvělé na chuť. O jídle jsem se musela zmínit; všude jsme zažívali totéž, jen s jiným jídelníčkem.

Čtenářům Exulanta nemusím připomínat, proč cílem většiny zájezdů na Volyň je i **ČESKÝ MALÍN**. Památník navrhl Oldřich Rejchrt a v největší míře se také staral i o jeho realizaci. Při položení kytice jsme si mohli číst jména těch, jejichž životy tam v červenci 1943 byly tak nevysvětlitelně utraceny. Na hřbitůvku sousedícím

s památníkem je možno ještě vidět zachované náhrobky s českými jmény.

BORATÍN je jednou z těch kdysi kvetoucích českých obcí, kde z původních hospodářství se téměř nic nezachovalo. Zůstalo však někdejší centrum života evangelického sboru – kostel, který už léta patří pravoslavné církvi. Dosud stojí také dům Václava Balouna, našeho dědečka, významného představitele obce i evangelického sboru. K radosti mé a mé sestry se uvnitř mnoho nezměnilo a současní majitelé stále používají velká kachlová kamna, na nichž připravovala babička jídlo pro desetičlennou rodinu. Také sestra Opočenská našla dům svých rodičů.

Boratín je jen několik kilometrů od místa, kde jsme se ubytovali a prožili sváteční den – **LUCK**. I tady jsme hned pocítili, že se na naši návštěvu těšili a také po všech stránkách připravili. Po skvělé večeři se menší skupinka těch, co se přihlásili k nácviku několika písní pro náš příspěvek při nedělních bohoslužbách, sešla v bohoslužebném sále k nácviku s doprovodem klavíru a kytary.

Připravili jsme nakonec tři písně: Díky za toto krásné ráno, Jak úžasná musí ta láska být a Přijď již, přijď, Duchu stvořiteli.

V naší hostitelské rodině jsme se se sestrou připojily k jejich zvyku, že když je Večeře Páně, tak nesnídají, jen se ráno napijí čaje; nám ale přesto připravili vábně vyhlížející a vonící palačinky. Má sestra odolala, já jsem hanebně zklamala a alespoň jednu jsem k čaji snědla. Pro to nedělní ráno se opravdu hodila první píseň, kterou jsme později zpívali: Díky za toto krásné ráno. Prožili jsme se členy zdejšího sboru požehnané chvíle při bohoslužbách, i když ne všichni z našeho zájezdu dobře rozuměli. Zřejmě si to citlivě uvědomili i vedoucí místního společenství, když zařadili více písní sólových i pěveckého sboru a méně mluveného slova.

Po Večeři Páně uvedl br. Dobroslav Stehlík náš „blok“, v němž svůj přibližně dvouminutový pozdrav proslovili bratři Jan Sláma (vnuk kazatele Emila Volanského), David

Sláma (pravnuček téhož), já (Rut Nývltová) a br. Jan Bistranin. Pozdravy byly proloženy výše uvedenými třemi písněmi, jejichž obsah byl vždy stručně přeložen do ruštiny.

Dvě hodiny utekly jako voda a už na nás čekal oběd. V této souvislosti se musím zmínit o našich řidičích, kteří jeli skvěle, i když byli asi dost vyděšeni z cest, po kterých museli jet (byli poprvé na Ukrajině). Delší dobu jsem ale měla pocit, že se snad vůbec neumím usmívat. Ale pak jsem s úlevou zjistila, že neodolali atmosféře, která je obklopovala a při společném jídle a občas i v autobuse jsem viděla, že úsměv pro ně není věc neznámá, a dokonce rádi přišli, aby s námi byli na společné fotografii před pondělním odjezdem z Lucka.

V neděli odpoledne jsme se díky výborné průvodkyni (která nás v poledne obsluhovala při stolech) seznámili s tím nejdůležitějším v historickém centru města a ještě jsme stihli nakouknout do zcela zaplněného bývalého luterského kostela, nyní sídla největšího baptistického sboru a poslechnout si zpěv velkého pěveckého sboru.

Bylo nám doporučeno, abychom ještě navštívili rozlehlý tábor, sloužící především dětem, ale je využíván i k jiným setkáním. Doprovázela nás naše věrná průvodkyně Ljuda z hostitelského sboru a jeden z bratří kazatelů. Krásné lesní prostředí na břehu jezera, v němž se konají i křty, i když v modlitebně je baptisterium. Několik mladých lidí tam právě připravovalo další prázdninový turnus. Moc bychom jim přáli, aby získali finanční prostředky na dokončení a zvelebení některých objektů.

Nezadržitelně se přiblížil poslední den našeho pobytu. V pondělí ráno rozloučení s našimi hostiteli u modlitebny – a odjezd. Před námi však bylo ještě několik zastavení.

Především **MICHALOVKA**. Působily tu vedle sebe sbor evangelický reformovaný i sbor baptistů ve vzájemné spolupráci. Baptistická modlitebna vzala za své zřejmě už brzy po válce, ale evangelický kostel a fara stojí, i když zub času a politická situace něco

změnily. V kostele byla dlouho klubovna komsomolu a v poslední době slouží jako volební místnost. Rodina, která bydlí na faře, má k bývalým českým obyvatelům vřelý vztah. Po návratu ze hřbitova, který opět nezadržitelně zarůstá, jsme si v kostele zazpívali a po společném fotografování byl nejvyšší čas k odjezdu do **MIROTÍNA**, který byl trvale centrem baptistů na Volyni až do reemigrace. Nedalo se čekat, že ho najdeme beze změny, ale ti z nás, kteří tam měli své kořeny, cítili sounáležitost s tímto místem a věděli přesně, kde a co kdysi bylo. Asi nezapomeneme na studenou a nanejvýš chutnou vodu z hluboké studny u kostela.

Předposlední zastávkou byl **ZDOLBUNOV**. Na zrodu původního sboru se významnou měrou podílel kazatel Vilém Volanský. My už jsme se podívali jen do nové, větší a modernější modlitebny, v jejímž bezprostředním sousedství je i velký venkovní prostor pro sportovní využití, který mohou používat i zájemci mimo sbor. Jeden z místních nás pak svým vozem provedl městem, aby se řidiči dobře nasměrovali k poslednímu cíli cesty, jímž bylo **ROVNO**, kde byl už jen čas na malou obhlídku, případně nákup.

Lvov jsme projížděli už za soumraku, přece však jsme si všimli, že je to krásné město.

Myslím, že u některých účastníků zájezdu to naše putování vzbudilo touhu poznat daleko podrobněji historii volyňských Čechů a sborů, v nichž žili. Jim a všem, kdo můj článek dočetli až do konce, vřele doporučuji publikaci z pera Oldřicha Rejchrtů „Paprsky kalicha v letorostech Čechů z Volyně“. Je to napínavé a velmi užitečné čtení doplněné fotografiemi.

Rut Nývltová

Dojmy z Volyně

5. července tohoto roku se před nádražní budovou v Olomouci pomalu scházela skupina lidí, kteří se měli vydat do míst, kde se narodili nebo alespoň nějakou dobu žili jejich předci (škoda, že mohlo jet jen několik těch, kdo se tam narodili...). Někteří se znali,

někteří jsme se nesměle (někteří směleji) začali seznamovat. Konečně dorazili i ti poslední, vlakem od Liberce, kteří měli na trati nějakou nepříjemnost. Nasednout do autobusu, a už jsme na cestě.

První zastávka byla v Polsku – v solných dolech Wieliczka. Podle popisu exkurze dolů v propozičních materiálech jsem se těšil na to, co uvidíme. A to, co jsme viděli a zažili, předčilo mé očekávání. Sestupovali jsme po dřevěných schodech nejdříve do hloubky asi 60 a postupně až do hloubky 132 metrů. Procházeli jsme podzemními chodbami vytesanými prostory a mohli obdivovat něco z krásy podzemních prostor (celkem je tam 9 pater, pro turisty jsou přístupná jen 3, do hloubky 132 metrů, celková délka chodeb je 250 km, my jsme za necelé tři hodiny prošli jen asi 1%...). Z chodeb se vycházelo do podzemních sálů, v některých byly vytesané sochy ze soli, v některých ukázky toho, jak se sůl různými způsoby těžila a v jedné, největší – podzemní kostel – úžasná katedrála s vytesanými reliéfy po stranách, sochami, oltářem, lustry s ověsy ze solných krystalů... Nádhera. Dodnes se tu každou neděli konají bohoslužby.

Z Wieliczky jsme jeli dál do Krakova. Tam jsme stačili projít nádvoří hradu na návrší Wavelu a úžasné náměstí, které, nádherně osvětlené, pulsovalo životem. Tam jsme zažili to, jak se o nás Bůh stará i v maličkostech – jen nastoupil poslední člověk do autobusu, strhla se taková průtrž mračen, že kdyby někdo zůstal jen chvíli venku, nezůstala by na něm v mžiku suchá nit.

Noční jízdu na hranice Polska s Ukrajinou někteří prospali, někteří probděli. Tříhodinové čekání na hranicích také. Někteří mladší jsme už zapomněli, jak to fungovalo na hranicích dříve.

Dopoledne jsme dorazili do ukrajinského Dubna. Tam jsme se potkali s naší průvodkyní, sestrou Ljudmylou Hapoňukovou z Lucka, která o nás celou dobu pečovala.

Navštívili jsme krátce místní baptistický sbor, kde nás uvítal bratr kazatel (jeho otec

založil práci v tomto sboru, má jedenáct dětí a myslím, že všichni ve sboru pracují). Tam jsme zažili nádheru ukrajinského zpěvu a bratr kazatel nám vyprávěl, co všechno ve sboru dělají (mimo jiné chodí sloužit do dětské věznice, pracují s alkoholiky...). Bylo to první z mnoha povzbuzení jejich pohostinností, sdílením a tím, co Bůh dělá skrze ty, kteří se mu oddají a nechají se jím použít.

Jen pár kilometrů dál jsme zastavili v dalším baptistickém sboru, v Mlynově, na oběd (měli jsme si původně zajistit oběd na vlastní náklady, ale bratři a sestry nám připravili překvapení – královskou hostinu). Na stolech bylo mnoho zeleniny a různé druhy uzenin, pečivo. Tak jsme si nabrali a dali se do jídla. Výborné to bylo. Jenže pak se stalo, s čím asi nikdo nepočítal: začali odněkud přinášet mísy plné brambor s dalším masem (to byl hlavní chod a tamto jen takový „předkrm“). Poděkovali jsme místním a museli se vydat na další cestu.

Navštívili jsme také památník obětem nacistického masakru v Českém Malíně (obdobu českých Lidic nebo Ležáků, kdy zahynuli obyvatelé celé vesnice). Hrozná událost, o které jsem vlastně do této chvíle nevěděl (ani to, že ti, co z oblasti přežili, se po válce nastěhovali do vesnice poblíž Šumperka, a ta se pak přejmenovala na Nový Malín).

Ten den jsme cestou do Lucka navštívili vesnici Boratín, kde našly sestry Rut Nývltová a Světluše Pechová dům, kde žila v mládí jejich maminka, rozená Balounová. Ti, kdo tam teď žijí, je přijali dovnitř a ony se tam mohly porozhlédnout. Původní český evangelický kostel slouží ukrajinské pravoslavné církvi a je na něm pamětní deska Čechům.

Dorazili jsme do Lucka. Je to větší město (asi 200 tisíc obyvatel). Část z nás byla ubytovaná v rodinách a část v ubytovacím zařízení jednoho z místních sborů (zajímavá moderní stavba: modlitebna má tvar jakési „rotundy“; přišlo mi, že mnoho novějších sakrálních staveb tu bylo v ukrajinských národních barvách: žluté a modré.) Rodiny,

ve kterých jsme byli ubytovaní, se o nás postaraly s velkou péčí. Mohli jsme si prohlédnout město a my jsme hledali dům, ve kterém bydlel náš dědeček – už jsme nic nenašli, protože na místě už stál vybudovaný viadukt přes železniční trať a opodál panelové domy. Radost měl Jirka Kulich, že se mu podařilo najít dům jeho babičky a ještě dokonce některé, kteří si ji tam pamatovali. I když se tu už nedochovala modlitebna českého sboru a téměř všichni Češi se odstěhovali, tak je radost vidět, jak Bůh ve svém díle v tomto městě pokračoval a pokračuje. Dozvěděli jsme se, že ve městě je dvanáct baptistických sborů s asi dvěma tisíci členy. Sbor, který nás hostil, byl založen tak, že už se nevešli do kostela původního sboru (je to bývalý luterský kostel, ze kterého komunisté udělali sklad zeleniny a umělých hnojiv), členové sboru, kteří bydleli v jedné části města proto založili sbor nový a pracují ve své lokalitě (mimo jiné také za finanční podpory z USA mohli zakoupit staré tábořové zařízení za městem v lesích u dvou jezer, ve kterém pořádají tábory pro děti...) a mají asi dvě stě členů. V neděli jsme mohli být účastni jejich shromáždění. Byl to pěkný zážitek – mohli jsme posloužit několika písněmi a krátkými pozdravy. A mohli jsme slyšet zpěv jejich smíšeného pěveckého sboru: tak to bylo něco – vypilovaný zpěv na profesionální úrovni.

V tu samou neděli měli v původním sboru křest v řece – 40 křtěnců. Sláva Bohu!

Ještě jeden zážitek z Lucka: silnice ve městě – místy se podobaly cestám třetí kategorie někde u nás na vesnici. Náš hostitel si to s námi cestou večer domů hasil svým autem značnou rychlostí a mistrně se vyhýbal téměř všem jámám a výmolům (už to tam asi dobře znal...).

Michalovka – musela to být krása, když tam bylo všech asi tři sta obyvatel z Čech. Dnes je to tam velmi smutné – mnoho stavení už nestojí, baptistická modlitebna je zbořená, z evangelické modlitebny udělali za komunistů komsomolský klub, hřbitov zarostlý

tak, že je tam džungle, příjezdová cesta tak rozbitá, že jsme museli jet krokem... Sestry Rut Nývltová a Světluše Pechová (dcery michalovského evangelického faráře Jana Matěje Tomeše), které se tu narodily, byly ale velmi rády, že tam mohou být a také nám toho dost o Michalovce řekly.

Mirotín – zachovalejší vesnice, s lepší cestou. Mohl jsem vidět dům, ve kterém krátce žil můj pradědeček s rodinou, další dům, kde žili jejich sousedi. Na modlitebnu, o které říkali, že to byla krásná stavba s krásnými okny (měla i velkou galerii a pojala prý až 400 lidí), byl žalostný pohled. Také ji komunisté zabrali... Dnes je tam kulturní dům. Původní česká škola ještě slouží pro místní děti. Bylo zajímavé stát před průčelím modlitebny a porovnávat pohled na současný stav s fotografiemi z doby, kdy se tam konaly bohoslužby.

Opravdu škoda, že s námi už nemohlo jet více těch, kteří se tu narodili a pamatují si to tu z mládí – kolik by nám toho mohli ukázat, říci, zavzpomínat... (i když jsme toho slyšeli dost z výkladů bratra Stehlíka – i když vlastně někdy ne dost, protože v autobuse moc nefungovaly reproduktory, takže když něco zajímavého bratr vykládal v autobuse do mikrofonu, tak jsme z toho vzadu moc neměli...).

Loučení. To je vždycky smutné. Stálo by za to se sem vrátit.

Krátce jsme se zastavili ve Zdolbunově, kde byl také český baptistický sbor. Původní modlitebna byla zabavena a udělali z ní soud, kde pak soudili křesťany kvůli víře. V devadesátých letech minulého století byla vrácena místním baptistům. Už však nestačila. Proto byla postavena nová modlitebna, do které jsme mohli nahlédnout. Původní modlitebna je již zchátralá, nepoužívaná.

Cestou zpět jsme se zastavili na krátkou pauzu v Rovnu – to je ještě větší město než Luck. Už vypadá opravenější, mělo silnice v docela dobrém stavu... Hlavnímu náměstí ale vévodila velká betonová budova kina,

před níž stála velká socha ukrajinského hrdiny Ševčenka.

Škoda, že jsme už neměli čas zastavit se ve Lvově. Z toho, co jsme mohli vidět z okna autobusu při průjezdu městem a jeho centrem, je to nádherné, starobylé město.

Noc v autobuse, opětovné čekání na hranicích a poslední zastávka Olomouc.

Nové LOUČENÍ. Škoda, že už je konec...

Byl jsem moc rád, že jsem mohl jet (a že na mě u mých rodičů v Šumperku trpělivě čekala manželka s malou Laduškou, kterým se stýskalo – a mě po nich také). Myslím, že to byla jedna z mála posledních příležitostí navštívit místa, kde žili naši předkové, s těmi, kteří si to tam ještě pamatují, vidět místa původních domů a pozůstatků modliteben, než se úplně rozpadnou.

Krásné je to, že Bůh je tady i tam stále při díle a že nám chystá příbytky, které se zaručeně nerozpadnou.

David Sláma

ZÁVĚREM

Na konferenci ve Vikýřovicích bude možno zakoupit **knihy Edity Štěříkové: Jednota bratrská v Lešně, Zelów česká exulantská obec v Polsku, Běh života českých exulantů v Berlíně, knihu Oldřicha Rejcherta: Paprsky kalicha v letorostech Čechů z Volyně a měl by být k dispozici i sborník ze sjezdu Exulanta 8.6.2013.** Pokud máte o některou z knih zájem a ve Vikýřovicích nebudete, napište na adresu pavel.cap@email.cz nebo na adresu našeho občanského sdružení. K dostání by na konferenci měly být i filmy společnosti VISTAFILM **Síla přesvědčení** o M. L. Zinzendorfovi, **Český Rixdorf 1737** o českých exulantech v Berlíně a **Pod ochranou Žerotínů** o Bibli kralické.

Snažíme se o to, aby čeští exulanti nezapadli v zapomnění ani na místech, kde žili. Jak jste se v tomto věstníku dočetli, spolupracujeme na přípravě památníku v Lešně a chceme také umístit pamětní desku v Žitavě. Pokud půjde vše podle předpokladů, mělo by dojít k odhalení památníků ještě letos. Budete-li se chtít zúčastnit, sledujte naši webovou stránku, kde budou oznámeny termíny odhalení těchto památníků.

Nezapomeňte, že každou první sobotu v únoru, v roce 2014 to bude **3. února, se koná v Žacléři Memoriál Jana Amose Komenského**, při němž si připomínáme odchod českých evangelíků do exilu při násilné pobělohorské rekatolizaci. Sraz je v 11:00 hodin u železniční zastávky, pokud možno na běžkách, kdo na lyžích nemůže, může se projít pěšky.

Činnost občanského sdružení EXULANT je financována pouze z dobrovolných příspěvků členů a příznivců. Pokud chcete na naši činnost přispět, uvádíme bankovní spojení občanského sdružení Exulant: **číslo účtu 209898309, kód banky 0800.**

Opět připomínáme, že podmínkou členství v našem sdružení není osobní "příslušnost" k exilu, resp. návratu. Do svých řad zveme i sympatizanty zajímající se o naši činnost. K přihlášení se za člena stačí sdělit na adresu sdružení jméno a příjmení, datum narození, bydliště, příp. církevní příslušnost (sbor) a příp. vztah k pobělohorskému exilu (potomek, sympatizant, zájemce o historii apod.). Z každé přihlášky máme radost. Po obdržení přihlášky Vás zařadíme do adresáře pro zasilání věstníku. Pokud Vám můžeme věstník zasílat hromadně, prostřednictvím některého sboru, prosíme, dejte nám to vědět.

Prosíme, abyste nás informovali i o dalších změnách (přestěhování, úmrtí našeho člena apod.), abychom na ně mohli reagovat.

Občanské sdružení Exulant srdečně zve na každoroční

K O N F E R E N C I,

kteřou pravidelně pořádá pro připomenutí významných událostí z dějin české reformace, českého náboženského exilu a návratu potomků pobělohorských exulantů do staronové vlasti. Letošní konference se uskuteční v modlitebně **Bratrské jednoty baptistů ve Vikýřovicích, Šumperská 272** (asi 120 m od železniční zastávky Vikýřovice směrem na Šumperk)

ve dnech 12. a 13. října 2013

Zahájení konference bude **v sobotu 12. října v 10,00 hod.** Program bude i tentokrát ještě zaměřen na 400. výročí posledního kralického vydání Bible. Po úvodních bohoslužbách bude přednášet bratr kazatel **Jiří Polma**. Příběhu „posledního vydání kralického“ se budeme věnovat i odpoledne. Součástí konference bude výstava, kde si budete moci prohlédnout významné historické biblické tisky. Poslechneme si i vyprávění o vzniku filmu „Pod ochranou Žerotínů“, který bude na závěr promítnut. Po nedělních bohoslužbách bude konference ukončena.

V sobotu se v polední přestávce uskuteční valná hromada občanského sdružení.

Ubytování je možno zajistit v rodinách, požadavky zasílejte na adresu:

stehlik.dobroslav@spkfree.cz nebo Dobroslav Stehlík, U Hájenky 156, 788 13 Vikýřovice.

Chcete-li bydlet v hotelu, je možno využít penzion „Trámky“ ve Vikýřovicích, Petrovská 180, tel: 583242404, email: tramky@seznam.cz, případně některý hotel v Šumperku.

*

Výbor občanského sdružení EXULANT svolává

18. VALNOU HROMADU (výroční shromáždění),

kteřá se uskuteční **v sobotu 12. října 2013 v modlitebně Bratrské jednoty baptistů ve Vikýřovicích, Šumperská 272** s tímto programem:

1. Ustavení valné hromady (prezence, volby skrutátorů, zapisovatele a ověřovatele zápisu)
2. Zpráva o činnosti sdružení za uplynulé období
3. Zpráva o hospodaření sdružení za rok 2012 a současný stav
4. Zpráva revizní komise
5. Volba jednoho člena revizní komise
6. Informace o připravovaných akcích sdružení
7. Diskuse, návrhy

Podle stanov je valná hromada nejvyšším orgánem sdružení a je schopná se usnášet za jakéhokoliv počtu přítomných. Připravte si podněty pro naši další činnost.

Informační věstník občanského sdružení EXULANT, vydává občanské sdružení EXULANT. Vychází 2x ročně. Sídlo občanského sdružení i redakce: Praha 1 – Nové Město, Jungmannova 9 – Husův dům, PŠČ 110 00, Česká republika, http://exulant.evangnet.cz ISSN 1801-514X
